

TRACTATUS IV.

DE VIRTUTIBUS

THEOLOGICIS.

JUSTITIA Christiana generatim duo involvit, fugam scilicet peccatorum, & actionem bonorum operum; juxta quod dicitur Psalm. 36. Declina a malo, & fac bonum. Et Iaia c. 1. Quiescite agere perverse, dicitur bene facere. Quia igitur praecedente Tractatu yulum est de Peccatis, superest, ut perspecta peccatorum malitia, Virtutum excellencia, decor, & natura declaretur; atque ea cum in primis, quae ceteras antecellunt, uti sunt Virtutes Theologicas, sic dicta, quia DEUM pro suo immediato obiecto respiciunt. Porro Tractatus de Virtutibus Theologicis celebris est, atque ob sui utilitatem, simil ac necessitatem, non solum in Theologia speculativa, sed etiam Morali communiter examinatur.

DISTINCTIO I.

De Virtutibus Theologicis generatim.

QUESTIO I.

Quid, & quotuplex sit tum Virtus ut sic, tum Theologica?

SUMMARIUM.

1. *Injustitia Christiana involvit dico, quid?*
2. *Virtus non varie accipitur.*
3. *Virtus, quid?*
4. *Sumuntur magis proprie pro habitu.*
5. *Virtus ne sic tripliciter dividitur.*
6. *Virtutes intellectuales, & morales, quid?*

7. *Virtutes infusa & aquisita dantur, & quid sint?*

8. *Virtus Theologica, quid?*

9. *Virtutes Theologica quomodo differant a Moraliis?*

10. *Religio, quomodo respicit Deum?*

11. *Tres tantum sunt Virtutes Theologicae.*

2. Pro clariori resolutione primitur, quod nomen Virtutis latifine spectatum varias habeat significaciones. Et in primis quandoque Virtus accipitur pro qualunque perfectione, praesertim ea, quae in vi seu facultate operandi consistit.

Quest. I. Quid & quotuplex sit tum Virtus ut sic, &c. 99

sunt. Sic Psl. 32. dicitur: *Verbo Domini cessi firmari sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Sicut contra membra languida hominis, dicuntur esse defituta omni virtute sua. Deinde nomen Virtutis sumitur non nunquam pro effectu seu opere, quod per excellenter vim operativam attingitur, seu efficiuntur: sic *Marcii*, 6. dicitur de Christo: *Nan poterat ibi virtutem ullam facere.* Sed haec Virtutis acceptio nostro proposito parum defervent. Tertio igitur, & magis ad propositum, Virtus accipi solet, vel pro actu, sive operatione moraliter bona, ut est actus Fidei, Spei, & Charitatis Divine, actus humilitatis, patientie, & huiusmodi: in quo sensu D. Augustinus 1. 2. De libero arbitrio, c. 19. dixit: *Virtutem offe bonum sicut liber arbitrii.* Vel pro habitu, seu facilitate & promptitudine quadam, inclinante ad eiusmodi bonam operationem; & hec posterior est magis proprieta Virtutis acceptio, de qua loquendo sit.

3. CONCL. I. Virtus generatim lumpa, est habitus perficiens substantiam intellectualem, & ad bonam operationem inclinans. Ita in re communis Doctorum, Unde & Aristoteles 2. Ethic. c. 6. dixit, quod Virtus hominis aliud non sit, quam habitus, ex quo & bonus homo ipse efficitur, & bonus ejus opus; sive, ut verbis ejusdem utarum, *vixit si, qua facit habentem, & opus ejus bonum.* Et in hoc sensu Virtus opponitur vicio; nam virtus reddit habentem malum, & opus ejus malum.

4. Dicitur I. *Habitus.* Quamvis enim Virtus quandoque sumatur pro ipsorum actu virtuoso, ut proxime dictum est; communiter, & magis proprie, accipitur pro habitu, ad deliciendos ejusmodi actus bonos inclinante; neque enim illico solet dici virtuosus, temperans, vel manuteneans, &c. qui unum vel alterum actum virtutis temperante, vel manuteneante elicuit; sed qui ex actibus illis jam frequentius acquisivit habitum, sive promptitudinem quandam si operandi. Dicitur II. *Perficiens substantiam intellectualem:* quia virtus proprie accepta non datur in brutis, aut rebus inanimatis, sed in homine duntaxat, & Angelis, perfectissime autem in DEO. Dicitur III. & ad bonam operationem inclinans: quia sicut generaliter habitus inclinant ad actus sibi correspondentes prompe atque faciliter elicendos, ita & Virtus jam habituata, seu radiata in homine.

5. CONCL. II. Virtus generatim dividitur tripliciter, nemirum ex parte subjecti in Virtutes intellectuales & morales, ex diversitate cause efficientis in infusas & aquisitas, & ex diversitate objecti in Theologicas & Morales. Ita communis: idque probatur inductione.

6. In primis enim *virtutes intellectuales* sunt, quae intellectum, in quo subiectantur, perficiunt: & tales iuxta Aristotelem 6. Ethic. c. 3. sunt quinque, videlicet Intellectus, Scientia, Sapientia, Ars, & Prudentia; nam haec spectant ad intellectum, in eoque subiectantur, quibus addi potest Fides infusa & Theologica, quam Philosophus ignoravit. Verum de his (dempta Prudentia, & Fide, de quibus infra suo loco) melius agitur in Philosophia. *Virtutes morales*, prout contra distinguntur ab intellectibus, dicuntur, quae subiectantur in appetitu rationali (hoc est, in voluntate) & verantur circa dirigendos mores, atque iuxta dictamen recte rationis moderantur & dirigunt affectus animi nostri. Et huiusmodi Virtus moralis tuta ab Aristotele 2. Ethic. c. 6. & Doctore nostro 3. d. 36. q. u. s. dicitur, tum ab aliis pastim, definitur dicens, *Virtus est habitus electron in mediante consenserit, quoad nos determinata ratione, prout definierit sapientia.*

7. Deinde dari Virtutes infusas, & aquisitas, patet ex eo: quia cum Virtutes nobis a natura non infint, immo de facto, ac post lapsum primi parentis nostri Ada, cogitationes hominum potius intente sunt ad malum ab adolescentia sua; hinc duae generatim sunt causa effectiva. Virtutum, videlicet Deus per infusionem carum, & proprium exercitium hominis, quo quilibet habet comparat quoddam habitus virtuoso. Proinde & iuxta hoc duplex principium effectuum, Virtutes ut se recte dividuntur in infusas, & aquisitas. Et quidem *Virtutes infusa* dicuntur ea, quae nobis a Deo immediate insunduntur, ut sunt habitus Fidei, Spei, & Charitatis, qui etiam parvulus Sacramento Baptismatis divinitus infunduntur; ut taceantur ea virtutes, que Angelis, & primis nostris Parentibus in sua creatione a Deo infuse fuerunt. *Virtutes aquisitas* & contra sunt, quae nostra industria, nostrisque frequentatis actibus comparantur, seu acquiruntur sunt habitus Temperantiae, Manutendiae, & huiusmodi; nam ut inquit Philosophus, ex frequentatis actibus fit habitus. Ceterum de tertio membro datur divisionis in Virtutes

Theologicas, & Morales, mox amplius dicitur hinc sit.

8. CONCL. III. *Virtus Theologica* ut se recte describitur, dicendo: *Virtus Theologica est virtus a Deo infusa, cuius principialis actus tendit in Deum tanquam objectum immediatum. Ita in re Doctores communiter. Dicitur in primis, *Virtus a Deo infusa*: nam virtutes Theologicas, prout sumuntur pro habitu, infinitantur homini a Deo in Sacramento Baptismi. Et additur, *cuius principialis actus tendit in Deum*; quia non est necesse, ut omnis eius actus immediate tendat in Deum; nam adhuc, quo quis credit proper revelationem Divinam. Mundum esse creatum in tempore, canem. Tunc in hiis adventu movetis canticum ianum, *vob. c. 11.* et quidem aucta Fidei, non tamen tendit in Deum immediate. Sufficit proinde ad rationem *Virtutis Theologicas*, quod actus eius principialis sic immediate tendat in Deum, utpote in quem credimus, quem conqueperamus, quem super omnia amamus.*

9. Ceterum per illa verba, *tanquam objectum immediatum*, affiguntur differentia Virtutum Theologicarum a Moralibus, provenient ex diversitate objecti. Siquidem Virtutes Theologicas habent pro sui immmediato objecto Deum, in quem earum actus principialis tendit tanquam in objectum terminatum. Quod: fucus autem fit in *Virtutibus Moralibus*, puta in Religione, Temperantia, Misericordia, & aliis humipnmodi: nam pro suo immmediato objecto non habent Deum, sed vel cultum Deo exhibendum, vel passiones moderandas, aut miseriam indigenium sublevandam, &c. Quamvis & haec faltem mediate ex remote tendant in Deum, propter quem tales actus boni elicuntur.

10. Si dicas: Religio etiam immmediata respicit Deum, utpote cui desert cultum debatum, Eumque honorare latagit: ergo. Ref. claritas gratia distinguendo antecedens: Religio respicit Deum ut objectum immediatum, ac terminatum. Quod: negatur; ut objectum *Cui*: conceditur antecedens; sed negatur consequentia. Quia Virtutes Theologicas recipiunt Deum ut objectum *Quod*, & quidem principalius (nam actus principialis earum est, credere, Deum esse, separare Deum erga in aeterna beatitudine. Deum super omnia amare) religio vero pro objecto *Quod* respicit cultum Deo descendendum, ipsum vero Deum respicit duntaxat ut objectum *Cui*, cui videlicet cultum illum deserte laborat.

11. CONCL. IV. Tres tantum dantur Virtutes Theologicas, videlicet Fides, Spes, & Charitas, & non plures. Ita omnes Theologi s^r nam predictis tribus duntaxat convenient definitio Virtutis Theologica proxime allata. Hinc & Apostolus *1. Corinth. 13.* has tres tantum enumerat, dicens: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec.* Et Concilium Triad. *Sess. 6. c. 6.* de his tribus columnmodo mentionem facit, dum inquit: *Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum haec omnia simili infusa accipi homo per Jesum Christum, cui inservit fidem, spem, & charitatem.* Quo tamen non obstante qualibet haec Virtutum Theologicarum distinguitor in habitualem, & actualem; per hanc intelligendo actualis exercitum, live actum ipsum Fidei, Spes, vel Charitatis; per illam vero habitatum illarum Virtutum divinitus nobis infundit.

Q U A S T I O N E I I .

De perfectione, & cessatione Virtutum Theologicarum, & an habeant medium?

S U M M A R I U M .

12. *Virtutes Theologicas sunt perfectiores Moralia.*

13. *Inter Theologicas qua sit perfectior?*
14. *Charitas amittitur per omne peccatum mortale, non fides & spes.*

15. *Habent tamen tunc informis, non viva.*
16. *In Beatis manet Charitas, non fides, & spes.*

17. *Virtutes consistunt in medio, vel formaliter, vel sensu materialiter.*

18. *Et habent medium vel ex parte objecti, vel solum ex parte actus.*

19. *Virtutes Theologicas, an, & quomodo habeant medium?*

12. CONCL. I. Virtutes Theologicas sunt perfectiores omnibus Virtutibus Moralibus. Ita communis: nam Theologicas habent perfectius objectum, videlicet ipsumfum Deum.

13. CONCL. II. Inter ipsasinet Virtutes Theologicas omnium excellensissima est Charitas, deinde Spes; non obstante quod ordine generalis Fides precedat Spem, & hec Charitatem. Ita communis omnium, cum Doctore Angelico *1.2. qn. 62. art. 4.* & defensum ex illo *1. Corinth. 13.* Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec

haec: major autem horum est charitas. Accedit ratio: quia Charitas nos perfectius conjungit Deo, quam Fides, & Spes. Intra Charitas est mater omnium Virtutum, ac sine ea ceterae Virtutes non sunt moritorum, nec profundis de condigno ad vitam eternam, juxta illud Apostoli *1. Corinth. 13.* *Et si habueris omnia, ita ut mones transfraram, charitatem autem non habueris, nihil sum.* Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habero, nihil mihi prodit.

14. CONCL. III. Charitas amittitur quidem per quodlibet peccatum mortale, non tamen semper Fides & Spes. Ita omnes Theologi. Nam Charitas est factum ei incompositibilis cum quilibet peccatom mortali, ac per illud demortificare destruitur: habitus vero infusus Fidei amittitur per oppidum actum Infidelitatis, & Spes per actum Delictorum.

15. CONCL. IV. Fides & Spes, quando in peccatoribus repertur sine Charitate, non obstante, quod in propria sua specie sint perfectae, nihilominus sunt informes, non viva, ac imperfecte in tantum, quia non perduntur ad beatitudinem. Ita Doctor Subtilis *3. diph. 36. s. de terio.* Idque defensum ex verbis Apostoli *1. Corinth. 13.* proxime relatis, tum ex illo ad Galat. 5. ubi dicitur: *In Christo Ioh neque circumcisio aliquid valet, neque praeparatio, sed fides, quae per charitatem operatur.* Et in hoc sensu D. Augustinus lib. *14. de Civitate Dei*, c. 9. ait: *Sic igitur fides est quidem sine charitate, sed non perfecta virtus.*

16. CONCL. V. In Patria, seu in Statu gloriae celestis, non remaneat in Beatis Fidelis & Spes, bene tamen Charitas. Ita omnes Doctores. Probatur hoc in primis de Fide: quia Fides est solum de illis rebus, quae non videntur: unde D. Augustinus *Serm. 27. De verbis Apostoli*, ait: *Quid est Fides? Credere, quod non vides.* Atque Beati vident Deum temper, ac intuitiv; ergo non possunt amplius in Deum credere. Confirmatur: quia, ut inquit Apostolus *1. Corinth. 13.* *Videmus nunc per speculum in angustia, tunc autem facies ad faciem;* scilicet. *Cum autem veniret quod spectulum in angustia, tunc ex parte sp. Probat id de Sp: quia, ut apud apostolus Rom. 8. spes, qui videtur, non est spes, num quid vides quid, quid speras?*

Atqui Sancti in celis vident id, quod est objectum Spes, scilicet Deum, Ecceque per Roffensuel Thol. Moral.

feliciter fruuntur; ergo amplius non sperant. Quod autem in Beatis maneat Charitas, certum est, juxta illud *1. Corinth. 13.* *Charitas nunquam excedit.* Unde Sancti in celis perfectissime amant Deum.

17. Quantum attinet ad posteriorem partem Questionis, est primitendum, quod Virtutes varie possint intelligi confitentes in medio, videlicet formaliter & secundum se, vel duntaxat materialiter. Formaliter, & secundum se, virtus consistit in medio, quando ipse habuit vitiosi sibi oppositos veratur: prout Liberalitas media inter avaritiam, & Prodigalitatem; nam quidlibet horum virtutum extreme opponitur Liberalitati: Avaritia quidem per defectum, sumptus etiam necessarios non faciendo: Prodigalitas vero per excessum, expendendo bona sua in sumptus non necessarios. Materialiter dicitur virtus confitente in medio, quando ex una quidem parte contingit formaliter peccari contra illam virtutem; ex altera vero parte non sic, sed solum, per oppositionem ad aliam virtutem ob certas ratios & circumstantias: sic Temperantia mediat inter Intemperantiam in cibo & potu, & inter Inediem: nam India, per quam quis voluntarie te interficit, formaliter non opponit Temperantiae, sed Charitati erga seipsum.

18. Alio adiuto modo Virtutes possunt intelligi, habere medium, nempe vel ex parte objecti, vel solum ex parte actus. Prior modo contingit, Virtutes habere medium, quando objectum actus virtuosi ita requirit medium, ut neque certam measurem ejus excedere, neque ab eadem deficeri possit: sic fit in Virtute Temperantiae, que salvatur in mediocritate cibi & potus sumendi, ita ut neque plus, neque minus sumatur, quam exigit natura iuxta praeceptum recte rationis. Posterior modo Virtus intelligitur habere medium, quando virtus non petit certum medium ex parte objecti observandum, bene tamen in actibus circa illud verantibus, ne scilicet alio modo, quam oportet, exerceantur: sic Amor Dei confitit in medio: nam non potest excedere ex parte objecti (Deus enim est dignus omni amore) benetamen ex parte actus, volendo scilicet amorem Dei elicere illicito modo, v.g. occidendo seipsum.

19. CONCL. VI. Virtutes Theologicas habent quidem tuo modo medium, quod possunt, ac debent observare; non tamen habent medium ex parte objecti sui formaliter, sed solum ex parte actus, sive exercitii eorum.

Ita communis; idque suadetur ex illo vultato dīcto: *Virtus confitit in medio*. Hinc s̄cīcāp. 38. dicitur: *Hac est via, ambulate in ea*, & non declinetis neque ad dexteram (scilicet per excessum) neque ad sinistram (nempe per defectum) quala etiam habentur Duxerit, 5. & Prog. 4. Et D. Apolotus Rom. 12. generatim præcipit, *Non plus sapere, quam soperere sapere*. Accedit ratio: quia in exercito Virtutum Theologicarum

poteſt dari non ſolum defectus, prout fit in omniſione talium auctum tempore urgentis præcepi (ut taceamus via extreme oppoſita per defectum, nempe Infidelitate, Deſperationem, & Odium DEI) ſed etiam excessus, ſi actus illi fiam modo indiſcretus, & plus quam opertus, ſapere volendo; prout fieret, ſeipſum ob amore DEI putativum interſuciendo, aut eidem immolando filium ſuum, prout olim fecerunt Gentiles.

DISTINCTIO II.

De Fide.

QUESTIO I.

Quid fit Fides, & quod objectum ejus?

SUMMARIUM.

1. *Fidei nomen varie accipitur.*
2. *Alia Fidei acceptio.*
3. *Fides supernaturalis actualis.*
4. *Et habentur quid?*
5. *Objectum materiale Fidei, quod?*
6. *Objectum Fidei complexum, & incomple- sum, quid?*
7. *Corollaria.*
- (a) Diff. 3. q. 5.
8. *Objectum formale Fidei, est veracitas Dei.*
9. *Plebejii, quomodo credant ob propotionem Concionatoris?*
10. *Evangelio non credremus, niſi me Catholice Ecclesiarum commoveret autho- ritas, quomodo intelligendum?*

STYLO receptissimo inter Virtutes Theologicas primo loco ponuntur Fides, non quod ea sit dignior ceteris, sed quia, ut inquit Concilium Tridentinum, *Sess. 6. c. 8. Fi- des est humana salutis initium, fundamen- tum, & radix omnis iustificationis*; quod intel- ligendus de Fide supernaturali, & Theolo- gica. Siquidem generatim Fidei nomen varie ſumitur, quandoque pro fidelitate ſe- veritate in fervoris promissis; in quo ſenſu dicitur fervare fidem, qui ſtatuis promi- fuit. Deinde pro conſientia, ſe- dictamine ejus; ſe- accipitur Rom. 14. *Omne quod non eſt ex fidei* (id est, quod eft contra dicamen conſientia) *peccatum eſt*. Quomodo etiam in

Jure dicitur quis bona fidei poffessor, qui bona conſientia quidpiam poffiderit, credens illud eſt ſuum. Tertio, Fides quandoque ſumitur pro fiducia conſequendi rem deſideratam, aut promiſſam; prout accipitur Matth. 14. modica fidei, quare dubitabitur? Et Jacobī cap. 1. *Pofuſit autem in fide nihil haf- tians*. Quamvis hunc locum multi Doctores non abſue fundamen- tū accipiāt de ipso actu Fidei Theologice, ſeu alſenſu credulitatis Divinariam promiſionem, cuius effe- ctus eft praedicta fiducia, juxta illud Marci c. 11. *Omnia, quacunquā pertinet, credite, quia accipietis*.

2. Ruris aliquando Fides accipitur pro obiecto fidei, juxta illud Symboli S. Athanasi: *Hac eſt fides Catholica*, id est, articuli Fidei Catholicae, ſeu obiecta materialia ejus. Ultimo tandem, & proprie, ac quantum ad propositum, accipitur Fides pro Virtute intellectuali, & quidem Theologica, qua creditur aliquid propter authoritatem DEI illud revelantis. Et dicitur, *proper au- thoritatem DEI*: non enim hic loquimur de Fide humana, qua aliquid creditur propter authoritatem hominum illud affirmantium; ſed fermo eft ſolummodo de Fide Divina, de qua Apolotus ad Heb. 10. dicit: *Iufius ex fide vivit*. His prænotatis fit

3. CONCL. I. Fides supernaturalis actualis eft actus supernaturalis, quo quis alſenſit ut alciui propotioni ex eo, quia Deus ipſam revelavit. Ita in re communis. Si quidem motivum Fidei actualis eft veracitas Dei, quidpiam nobis revelans: nam quia Deus, qui nec fallere potest, nec falli, hoc aut illud hominibus revelare dignatus eft, hinc Fide Divina creditum, illud eſt verum.

4. **CONCL. II. Fides supernaturalis habi- tualis**

QUEST. I. Quid fit Fides, & quod objectum ejus. 103

suauis eft virtus divinitus nobis infusa, & donum Dei, quo firmiter alſentur in omnibus, que a Deo nobis revelata sunt, qua- tenus ſunt revelata. Ita communis Docto- rum. Neque enim diſſert hac definitio ab ea, quam aſſert S. Paulus Apoſtolus ad Heb. 11. dicens: *Eſt autem fides, ſperandarum ſub- plantiam rerum, argumentum non apparentium*. Nam ly *argumentum non apparentium*, indicat totam naturam Fidei in data definitione clauis explicatam: *argumentum enim idem eft, ac firma adhaeo intellectus: ly non appa- rentium, &c. denotat, quod talis firma & infal- libilis adhaeo intellectu inaturat certitudine revelationis Divine, facta de is, qui quidem nondum videmus, ſperamus tamen con- ſequi in ecelis*. Unde additum, *ſperandarum fulgentia rerum*: quibus verbis partim nobis indicatur primarium obiectum Fidei, qui eft Deus, quemque pie vivendo in coeli con- ſequi ſperamus: partim vero manifeſtatur quemadmodum Fidei proprietas, utpote qua debet eſſe certa & infallibilis, unde appellatur *ſubplan- tia*: ſimilque eft fulcrum ſpi Christiana, nam quia ſperamus, fide Divina ſunt no- bis certa.

5. CONCL. III. Objectum materiale pri- marium incomplexum Fidei, eft ſolus Deus; quamvis omnes alii a Deo nobis revelate propotiones ſtētent ad obiectum materiale, minus tamen principale, & complexfum ſidei Divinae. Ita rursum Theologi communiter. Ratio prima partis eft: quia, ut in- quirit D. Augustinus lib. 4. de Givitate Dei. c. 20. *Fidei praeipuum officium eſt, ut crea- tur in verum Deum*. Accedit, quod inter omnia credibilitas omnium maximum, atque preſumptuimum fit ipem Deum: ſi utroque qui eft Enſinfutum, & ſumme bonum, & ad cuius cognitionem omnia cetera credibili- lia referuntur: atque hoc intelligitur per obiectum primarium materiale Fidei; ergo. Hinc in Symbolo Apoſtolorum mox a principio dicitur: *Credo in Deum, &c. & poſt- modum pro clariori ejus cognitione ceteri Articuli ſubjunctione*.

6. Altera pars ex eo patet: quia per obiectum materiale Fidei intelligitur illud, quod eft credendum fide Divina, praetertim quando per authoritatem Ecclesiæ nobis conſtat de tali revelatione a Deo facta: ergo etiam omne illud ſpectat ad obiectum materiale. Et additur, *complexum*: nam per *Objectum Fidei complexum* intelligitur tota propositio obiectum divinitus revelata, cui alſentur mediante actu Fidei: per *incomplexum* vero in- telligitur ſubjectum, & predicatum talis propositionis divinitus revelata.

7. Inferetur proinde, quod ad obiectum materiale Fidei ſpectet in primis Deus, ejusque exiſtentiā, & Mysterium SS. Tri- nitatis. Deinde creatio Mundi, & redemptio generis humani per Chriftum facta. Infu- per quidquid in S. Scriptura, seu Libris Ca- nonicis contineatur: nam quācumq; coru- alia parva videantur ad Dei cognitionem facere, ut, quod canis Tobit caudam mo- verit, quod Saul quæferit aſinas, & hujusmodi: milionibus quia & hec a Spiritu S. in Sacris Litteris nobis ſunt revelata, per- tinent ad obiectum materiale, minus tamen principale Fidei, funque credenda proper authoritatē Divina veritatis, ac revelationis. Infu- per ſpectant ad obiectum materiale Fidei ea, que ex Traditione Apoſtolica no- bis Ecclesia proponit credenda, ut dicetur inferius. (a)

8. CONCL. IV. Objectum formale & mo- tivum Fidei supernaturalis, eft prima & in- fallibilis veracitas Dei, ſeu veritas ejus in revelando. Ita Doctor Subtilis Quest. 1. Pro- logi, cum Scottis, & multis aliis. Ratio eft: quia ideo credimus fide Divina articulis Fidei, quia Deus eos nobis revelavit; & ideo credimus Deo revelant, quia eft prima veracitas: ergo veracitas Dei revelantis eft ratio motivi fidei Divinae, & conſequenter eius objectum formale.

9. Nec dicas. Plurimi de plebe credunt articulis Fidei, non ex mortuo veritatis Dei revelantis, ſed ob propositum Concionato- riorum, vel Ecclesiæ Catholicae; atqui hi eliciunt veros actus fidei Divinas: ergo. Re- pondetur enim, diſtinguendo maiorem & cre- ditum articulis Fidei, ob ſolam propositum Concionatoris, aut Ecclesiæ, negatur: credunt ob hanc, & ſimil implicite apprehen- ſam revelationis veracitatem Dei, con- cedunt major; & eodem modo diſtinguunt minori, negant conſequentiā. Siquidem dum homines simpliciores credunt articulis fidei, ſibi per Concionatores atque Ecclesiæ propositis, ſimil apprehendunt, id a Deo ſuauis revelatum, ob cuius infallibilis veracitatem credunt auditis, ac propositis ſibi per Ecclesiæ & Concionatores. Nam, ut dicitur Rom. 10. *Fides ex audi- en- tia* autem per Verbum Chriſti. Et 1. Thes. 2. *Quo- niam enim accepitſis a nobis verbum audi- en- tia*, accepitſis illud non ſuauis verbum hominum, ſed ſicut eft vere verbum Dei. Occaſione cu- juſ ſuauis proinde

10. Quæruntur, quomodo sic intelligendum illud dictum S. Augustini *l. contra epif. Fundamentum*, cap. 6. *Ego vero Evangelio non credorem, nisi me Catholica Ecclesia commovere auctoritas.* Unde est communis praxis Fidelium, qui credunt, quidquid sancte Mater Ecclesie credendum proponit? Resp. hoc ex fieri, non quod Ecclesia auctoritas sit objectum formale Fidei, seu ratio motiva credendi (huc enim est sola veritas Dei, quodpiam revelans) sed quia Ecclesia auctoritas est ratio nobis proponens, seu offendens obiecto credendi. Nam per Ecclesiam proponuntur, ac exhibent nobis illi Articuli, qui sunt credendi atque per ipsam five libri Canonici Sacra Scriptura, siue Traditiones Apostolicae determinantur, atque declarantur, quod fina Deo revelati, & a Spiritu Sancto dictati, vel a Christo ostentati Apollonius tradit, atque per Apollos posteris: sicut fit, quia potius quam alii per Hereticos, vel apocryphos libros iactant, propter infallibiliter veritatem Dei Fidei Divina fuit a Fidelibus credendi. Quia igitur Spiritus Sanctus in negotio tanto momenti non finit Ecclesiam, dilectam suam Spoliā, errare, tecumsum, & abique ullo erroris periculo creduntur propter Dei veritatem, & fidei Divina omnia ea, quacunque Ecclesia nobis sic credenda proponit. Et hoc innuit citata S. Augustini verba: *Evangelio non credorem, nisi me Ecclesia commovere auctoritas; prout claret in dicat li commoveret.*

QUESTIO II.

Quanam puncta Fidei sint necessariae explicite credenda?

SUMMARIUM.

11. *Credere explicite, & implicite, quid? Fides explicita, & implicita, qua?*
12. *Salus anima, prima, & ultimata.*
Necessaria medi & necessariae precepti, quid?
13. *Fides sum habitus, sum actualis, quomodo necessaria ad salutem?*
14. *Infallibilis & perpeccio amerciatis, non est necessaria fides actualis.*
15. *Necessaria explicite credendi aliquis Articulus non est aequalis respectu omnium.*
16. *Fides explicata de existentia Dei, & ne Remuneratoris, requiritur necessitate medi.*

17. *Idem affirmant multi de Mysterio SS. Trinitatis, & Incarnationis Verbi.*
18. *Nostabilis obiectio solvitur.*
19. *Dicit solutio propugnatur, & obiectio respondeatur.*
20. *Cognoscere, & fides ex pari naturalibus non juvans ad justificationem.*
21. *Aliud est, explicite credere; aliud, explicite scire Articulos fidei.*
22. *Non panis tement opificium sententiam.*
23. *Quanam tenetur Fideles explicite credere necessitatee precepti.*
24. *Doctrina notabilis quadam hoc.*

11. A dvertendum cum communi Doctorum, dupliciter nos posse credere Articulos Fidei, nimirum explicite, & implicite. *Credere explicite* idem est, quod distincte & in particulari credere aliquid supernaturale obiectum, sicut omnibus, ulla rationis habentibus, pro quoquoniam *Statu necessariam ad gloriam, & eternam gloriam consequendam*, & quidem necessitate medi hi finis: adeo, ut ea praetermissa salus animae obtineri nunquam potuerit, nec possit, etiam si inculpabiliter se ex ignorantia invincibiliter habeat. Ita communis Theologorum, & patet ex illo ad Heb. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo: credere enim spes accidentem ad Deum, quia est, & inquirientibus se remunerator sit.* Hinc Inocentius XI. merito inter alias sequentem, ordine 16. Propositionem damnavit: *Nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medi, non autem explicata remuneratoris.*

QUEST. II. QUANAM PUNCTA FIDEI NECESSARIO &c. 105

vel impotens. Addunt Doctores tertium membrum, nempe *Necessitatem medi, & precepti simul*: prout defacto adulis hominibus necessarius est Baptismus ad salutem, eis quo possint cum in re suscipere. His Prænotatis sit.

13. CONCL. I. Fides non solum habitualis, sed actualis, seu accepta pro ipso actu credendi aliquod supernaturale obiectum, sicut omnibus, ulla rationis habentibus, pro quoquoniam *Statu necessariam ad gloriam, & eternam gloriam consequendam*, & quidem necessitate medi hi finis: adeo, ut ea praetermissa salus animae obtineri nunquam potuerit, nec possit, etiam si inculpabiliter se ex ignorantia invincibiliter habeat. Ita communis Theologorum, & patet ex illo ad Heb. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo: credere enim spes accidentem ad Deum, quia est, & inquirientibus se remunerator sit.* Hinc Inocentius XI. merito inter alias sequentem, ordine 16. Propositionem damnavit: *Fides non confiteretur eadem sub preceptu specifico, & secundum se.*

14. Dicunt notanter, *omnibus hominibus insumptum habentibus.* Quia infantibus, & perpeccio amerciatis, non est necessaria Fides actualis, sed sufficit habitualis, id est, habitus Fidei supernaturalis in Sacramento Baptismi infinitus. Unde Concl. Triad. *Scilicet 7. cap. 13. de Baptismo*, art: *Si quis dixerit, parvulus, ex quod actualis credenti non habent, suscepto Baptismo inter fideles comparando non esse: ac propter prefatam omniis certum Baptismum, quoniam ea non ad ea proprio credentes baptizari in sola Ecclesia, anathema sit.*

15. CONCL. II. Licit omnes Fideles tenentur explicite credere aliquos Articulos Fidei, hac tamen necessitas non est requialis respectu omnium. Ita Scotus 3. diff. 25. qu. 1. & alii. Ratio est: quia Majores Ecclesie, ut Praelati, & prefatimi Episcopi, tenentur habere fidem magis explicitam Mysteriorum Fidei Catholicæ, utpote qui subditos suos ex officio instruere tenentur de rebus Fidei. Minores vero, prefatim ruedores & simpliciores, de necessitate non tenentur omnes & singulos Articulos explicare & distinxere credere, sed sufficit, principaliores credere explicite (quoniam autem

hi finit, mox dicitur) ceteros vero credere implicite, seu in generali, credendo, quidquid Ecclesia credendum proponit.

16. CONCL. III. Fides explicita ex existentia veri Dei, & quod si sit iustus remunerator, decernens premia iustis, & improbis supplicia, omnibus adulis, usumque rationis habentibus, est necessaria ad salutem necessitate medi. Ita communis Doctorum, & de lumitur ex statutis illis verbis Apololi, Heb. 1. *Sine fide impossibile est placere Deo: credere enim spes accidentem ad Deum, quia est, & inquirientibus se remunerator sit.* Hinc Inocentius XI. merito inter alias sequentem, ordine 16. Propositionem damnavit: *Nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medi, non autem explicata remuneratoris.*

17. CONCL. IV. Insuper multi Doctores volunt, necessario est explicite credendum necessitate medi Mysterium SS. Trinitatis, nec non Mysterium Incarnationis, nempe Filium Dei esse pro nobis incarnatum, Christumque esse verum Deum & hominem. Ita fident Sancius lib. 2. in Declin. cap. 2. numm. 8. & seqq. citando pro hac sententia D. Thomam, Gabrielem, Molinam, Valentianum, idemque tenent Mafrus, Sannig, Eilliarius, Basseus, aliquae plures. Rationem dicant: quia haec duo Mysteria sunt fundamenta totius nostræ Salutis. Nam in nomine SS. Trinitatis confiteratur Baptismus, sine quo nemo potest salvari: per Christum vero sumus salvati, atque redempti, ipse Christus sum us vel Deus, venire Dei Filius, per quem creatus sumus.

18. Nec obflat (inquit) quod multi Gentiles, quin & adulis prius in infante baptizati, v.g. pueri in sylvis emuntri, & post paulo pro acquitos annos discretions morientes, aut muti & furi a nativitate, invincibiliter ignorantes haec Mysteria, utpote nunquam sibi proposta. Reip. enim, tales non dannari propter peccatum. Infidelitatis, sed vel propter peccatum originale, vel propter alia peccata contra Legem Naturæ commissa. Quod si vero quisorum jam baptizatus, nunquam mortaliter peccaverit, ad Divinam providentiam pertinet, ut vel speciali lumine supernaturali interior illustretur, vel ab aliquo alio haec Fidei Mysteria eidem proponantur, ut explicite credere possit, prout in simili factum legitum Eusebii Regiae Candacis Alter. c. 8. & Cornelio Centurioni, Alter. 10.

19. Neque haec responsio cuiquam rara,

vel voluntarie data videatur. Siquidem al-

lata

lata instantia non solum urget contra sententiam admittentem, quod explicite credendum sit necessitate medi. Mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini; sed ea etiam sol videntur ab omnibus Theologis, ut potest qui juxta novissimum Decreto Innocentii XI. n. 16. allegatum, admittere tenentur, quod Fides explicita *unius* Del ut Remunerator sit necessaria ad salutem necessitate medi. Nam pariter queritur, quomodo explicite posse credere. Deum ut Remuneratore, sive salvatori munus & fundus a nativitate, aut puer jam baptizatus, sed post baptismos annos discretionis illico mortens, qui de aeterna retributione, arque de Deo ut Remuneratore, invincibiliter nihil unquam audire; imo (loquendo de illo furdo) neque audiunt potuisse?

20. Nec juvat dicere, talia lumina naturali possit cognosciri. Nam si non detur responso proxime allata (contra est: quia vel Deum ut Remuneratore non licet naturali ratione cognoscere, vel si hoc fieri possit (prout naturaliter potest cognosciri, arque demonstrari existentia Dei) tamen istud non sufficit ad salutem, iuxta cit. Decreto Innocentii XI. in quo pariter legimus, ordine 23. Propositio, damnata legitur: *Fides nostra dicta ex testimonio creaturarum, similius motivo ad iustificationem sufficiens.* Et merito hac proppositio est damnata: nam, ut loquitur Concilium Trid. *sift. 6. cap. 8. Fides nostra humana salutis iunctum, fundamentum, & radix omnis iustificationis:* atque hujusmodi iunctum, fundamentum & radix, neque habent ex puris naturalibus, quidquid olim contradixerint Pelagiani, & Semipelagiani heretici, ergo.

21. Addunt tamen Auctores hujus sententiae, quod aliud sit, *explicite credere* Articulos Fidei; & aliud, *explicite ferre*, ita ut quis interrogatus possit rationem reddere de predictis Mysteriis Fidei: primum enim necessarium est necessitate medi, non secundum. Insuper (inquit) sufficit, hujusmodi Articulos & Mysteria Fidei, cognoscere sicut secundum substantiam: imo si quis tam habet sit, ac obtusus ingenio, ut non possit hos omnes Articulos capere secundum substantiam, sufficit, si faltem affidetur praebetur hujusmodi Articulos ad falso necessarium, eosque consideriter, dum fibi proponebantur Parecho, vel alio. Quia sic tamen tales explicite credunt, licet non explicite sciant illos, ita ut interrogati possint apie respondere, & rationem reddere: hoc

enim posterior non est necessarium ad salutem necessitate medi: sed solum necessitate precepit, a qua tamen rudes excitantur ratione sua impotentia. *Balbus Ver. Eides 1. num. 11. cum aliis.*

22. Dicitur notanter in Conclusione, *num. 17. data. Inf super multi Deorum volunt. &c.* Nam oppotuit sententiam, videlicet haec duo mysteria Fidei non esse necessario credende necessitate medi; sed duntur necesse praepeti, etiam non pauci tenent; ut Lugo *dis. 12. de Fide. num. 91. & seqq.* citans Madinam, Vegam, Suarez, Taurianum, pluresque alios; camque non minus probabilemen cent Layman *lib. 2. tr. 1. cap. 8. & Herinck *dis. 7. de Fide. num. 49.** Ratio horum est: quia necessitas illud meum post prædicationem Evangelii neque habetur clara ex S. Scriptura, neque ex traditione Petrum, neque ex ratione; nam tantiores, quam testimonia S. Scriptura, atque Sanctorum Patrum, commode intelliguntur de necessitate praepeti, non medi.

23. CONCL. V. Omnes Fideles, postquam ad rationis ultima pervenerunt, tenentur necessitas praepeti explicite credere, & sicutem quad substantiam seu crastino modo scire Mysteria contenta in Symbolo Apostolorum, Oratione Domini canam, Sacramenta maxime necessaria, ut Baptismum, Eucharistiam, & Penitentiem; reliqua vero tunc, quando quis ea receperunt est, ut v.g. Matrimonium initium; ita Praecepta Decalogi. Ita Doctores communiter. Quia de causa omnes ejusmodi Articuli, & materie, dicuntur *Prima Fidei rudimenta*, que in Catechesibus & Concionibus publice circumferuntur in Ecclesia, & omnibus proponentur tanquam explicite credenda, & scienda.

24. Hoc tamen intellige, nisi potentia, aut invincibilis ignorantia excusat: nam isthac necessitas, talis explicite credendi & sciendi, est praepeti datur: unde potest exculare impotentia, aut invincibilis ignorantia, non minus, ac in aliis praepetis. Quod notandum pro hominibus agrestibus, & hebetibus: quamvis & hi pro viribus sint inserviendi, ut præter primaria Fidei Mysteria sciati fatent ea, que ad dignam Sacramentorum receptionem ab ipsis peragendam, & status sui conditionem observandam, requiruntur. Certe Innocentius XI. anno 1659, sequentem inter alias Propositionem ordine 64. damnavit: *Absolutionis capax est homo, quantumvis labores ignorantia Mysteriorum Fidei.*

Ques. II. Quo tempore obligentur Fideles ad elicendum &c. 107

dei, & etiam per negligentiam, etiam culpabilis nefas Mysterium Sanctissime Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Iesu Christi. Haec tamen Propositio damnata.

QUÆSTIO II.

Quo tempore obligentur Fideles ad elicendum actum Fidei?

S U M M A R I U M.

25. *Præceptum fidei affirmativum, & negativum, quid?*
26. *Obligatio elicendi actum fidei, Spei, &c. alio per se & directe, alia per accidens.*
27. *Datur præceptum Divinum per se obligans quandoque ad actum fidei.*
28. *Non sufficit actum fidei tantummodo servel in vita clericis.*
29. *Primum tempus, quo præceptum fidei obligat.*
30. *Quando in fidelibus adulis censetur vera fides sufficienter proposita?*
- (b) *De hoc inferius Dist. 3. num. 55. &c. seqq.*
31. *Circa mysteria fidei non licet sequi opinionem minus probabilem relata probabilitate; & cur?*
32. *Quando pueri baptizati tenentur elicer actum fidei?*
33. *Secundum tempus, quo præceptum fidei per se obligat.*
34. *Tertium tempus dicta obligacionis. Diversa Doctorum sententia circa tempus, quo in vita decurso tenetur elicer actum fidei.*
35. *Quartum tempus, qui per accidens & indirecte obligamus ad actum fidei.*
37. *Qualis Confusio rite sufficiens?*
38. *Quintum tempus, quo obligat præceptum fidei, est articulus mortis.*
- Moribundi ad actus Virtutum Theologiarum maxime excipiunt.*
25. *Convenient Doctores, præceptum Fidei duplex esse, unum affirmativum, aliud negativum. Præceptum fidei affirmativum importat, ut ex omnia, quæ a Deo sunt revelata, arque ut talia nobis per Ecclesiam proposta, credamus. Negativum est, ut Fidei nunquam negemus, neque diffidemus rebus Fidei, nec etiam errores dogmatici Divinis veritatis contraries ab Ecclesia reprobatis fidem præstamus. Quia sicutur cerum est inter Doctores, quod præ-*
- cepta negativa obligant semper & pro semper; s. hinc in nullo profisit calu, aut tempore, licet ut et Fidei negare, aut fallere crederet. E contra vero, quia præcepta affirmativa obligant quidem semper, sed non pro semper (id est, obligant solum pro determinato tempore; ac in certis casibus & circumstantiis) hinc Quæstio remaneat, quandam ictud affirmativum Fidei præceptum obligat, sive quoniam tempore quis tenetur ad elicendum actum Fidei, & quidem internum; nam de Confessione extera Fidei dicetur *Ques. seq.*
26. *Cateretur duplex considerari potest obligatio elicendi actum internum Fidei (quod servat proportionem pariter dicendum de obligatione elicendi actum Spei, Charitatis, &c.) una per se & directe; altera vero indirecte & per accidens. Prior obligatio tunc censetur directe, quando præceptum affirmativum Fidei (Spei, vel Charitatis, &c.) ex se ipso, arque immediate obligat, ita ut omittens tunc actum Fidei, contra hanc virtutem directe peccet. Indirecte seu per accidens dicitur obligare præceptum affirmativum Fidei, quando talis obligatio provenit ratione alterius præcepti obligatorii, quod observari non potest absque actu Fidei: ut quando actus Fidei est medium necessarium ad implendum præceptum alterius virtutis, quod servari sequit, nisi precebat actum Fidei.*
27. *CONCL. I. Datur præceptum dividuum per se obligandas elicendum quandoque actum internum Fidei. Ita communis Theologorum; atque desumitur ex S. Scriptura patrum, ut ex cap. 16. Marc. num. 29. allegante, & cap. 1. ad Rom. Justus autem ex fide vivit. Ad Heb. 11. Si ne fide impossibile est placere Deo: credere enim oportet, &c. cum concordantius. Hinc merito Alexander VII. hanc inter alias, ordine primo Propositionem, damnavit: Homo nullo unquam vita sua tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum Doctorum ad eas virtutes pertinet.*
28. *CONCL. II. Præceptum Divinum de elicendo actu fidei per vita decursum satis obligat, nec sufficit actum Fidei tantummodo servel in vita elicere. Ita certa, & communis: arque præter textus S. Scriptura proxime citatos, probatur ex illo 1. Corin. 16. Vigilate, stat in fide. Ex 1. Petri. 5. Cui (diabolo) resistite fortis in fide. Nam hujusmodi vigilancia, resistentia, & statio in His de,*

de, non salvatur proprie in solo habitu, sed dicit actuale exercitum, simulque perfidientiam in ea cum frequentatione actuum. Hinc rectissime Innocentius XI. damnavit sequentem, ordine 17. Propositionem, *Satis est, alium fidem fons in vita elicere*. Item hanc, ordine 65. *Suffici illa Mysteria fidei credidisse; ubi fermo est de Mysterio Sanctissime Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Iesu Christi. Verum delegendendo magis ad particularia tempore dicta obligations, sit*

29. CONCL. III. Primum tempus, quo preceptum Fidei obligat, illud est, quando Fides cuiusdam primitus sufficienter prouponitur; tum enim preceptum hoc per se obligat ad elicendum actum credendi. Ita communis; & colligunt ex illo Salvatoris, *Mare cap. 16. Euntes in Mundum universum, predicatate Evangelium omni creatura: qui crederit, & baptizatus fuerit, salvens erit: qui vero non crederit, condemnabitur.* Quia postrema verba gravem obligationem denotant, cum nemo, nisi ob peccatum mortale, clementer. Sed occasione hujs

30. Quares, quandam censetur cuiusdam vera fides sufficiente proposita? Rcp. I. Loquendo de adultis infidelibus, tunc Fides censetur ipsi sufficiente proposita, ita ut non temere aut imprudenter, sed prudenter credant, & non credente peccent contra preceptum Fidei, quando rationibus, signis five notis, aut etiam miraculis, alii que probationis, accedente praefertim interiori lumine supernaturali, ita illis credibili proponuntur Mysteria Fidei, ut recta ratio evidenter dicter, nostram Fidem esse veram, & contrarium Secetam esse fallaciam; juxta quod dicitur *Psalm. 91. Testimonium tua credibil fides fum nimis.* (b) Et merito Innocentius XI. sequentem inter alias, ordine 4. Propositionem damnavit: *Ab infidelitate excusabatur infidelis non credens, dubius opinione minus probabilis.*

31. Neque obstat, quod in aliis materiae moralibus quandoque fecerit sequi opinionem minus probabilem. Diligentia enim est; quia in talibus non semper potest, adhibita etiam quacunque diligentia, certitudo, atque veritas ipsa comprehendit; bene tamen circa Mysteria de Fide credenda. Unde cognitio ex memoratis motivis, siue opinionem circa credenda de Fide minus probabilem existere, aut accedente interiori lumine supernaturali teneat probabilem, tuiorsumque partem sequi, & cre-

dere; aut consulendo doctiores, & Divinum auxilium serventius implorando, veritatem Fidei Catholice amplius investigare. Quod si vero vel ex superbia, vel ex inordinato terrenorum affectu, aut negligencia aliunde culpabili id facere intermitterit, jam hoc ipso ignorantia verze Fidei erit vincibilis, atque culpabilis. Neque opinio illa, veritatem Fidei contraria, respectu talis hominis potest revera dici probabilis, eo quod sic destituta gravi fundamento: cum contra eam sit, seu militet ratio convincens, ex infallibili veritate Dei revelantium deponpta, quam talis, cognita praefertim majori probabilitate affectus Catholica, magis investigare & potuisse, & debuisse; ac nihilominus hoc culpabiliter facere neglexit, haud obstante, quod istud cognoverit esse negotium gravissimum, & tangens totam aeternitatem.

32. Rcp. II. Loquendo de pueris intes Fideles educatis, tum illi tenentur vii hujus precepti elicere actum Fidei, quando rationis usum confecuti Mysteria Fidei audiunt, apprehenduntque, quod illa credere fit necessarium ad salutem. Unde si tunc non eliciant actum Fidei, peccant contra istud preceptum, nisi forte per inadvertentiam excusentur, aut actum Fidei notabiliter non differant. Et hoc ultimum idcirco additur: quia ejusmodi obligatio non est accipienda pro metaphysico instanti, sed morali; ita videlicet, ut in re tanti momenti non fiat notabilis mora, arbitrio viri prudentis. Sanchez l. 2. in *Decal. cap. 1. n. 3. & seqq. Herinex diff. 7. de fide, q. 9. n. 76. & ali.*

33. CONCL. IV. Alterum tempus, quo preceptum Fidei per se obligat, tunc est, quando urgat gravissimatio contra Fidem, quae aliter vinci nequit: tunc enim tempus est resistenti contrariis actibus Fidei, sequitur pariter contra Fidei afflentis accedit. Quando imminet periculum abnegandae Fidei ex horrore tormentorum; idque de rationem datum. Item, quando instat preceptum exterius confidendi Fidem: hanc enim debite ac veraciter confidiri non possimus, nisi interior Fidei afflentis accedit. *Herinex num. 77. Sanchez, Basilius V. Fides l. 16. & ali.*

34. CONCL. V. Insuper per vita decursum aliis quandoque temporibus urgat preceptum eliciendi actum internum Fidei. Ita communis; atque defumitur ex dictis Concl. I. & II. Veruntamen in assignando determinato tempore hujus obligationis, mul-

tum variantiis: nam aliqui statuunt tempus unius anni; ut Sanchez loc. cit. num. 2. post Ledefmam. Alii assignant Fideliam, in quibus celebrantur aliqua Mysteria Fidei: tunc enim dicunt, teneri nos virtute hujus precepti elicere actum Fidei circa talia Mysteria. Quidam vero non improbarib[er]t afferunt, singulis diebus Dominicae adeste talium obligationem credendi; quorum sententia laetet Doctor subtilis, 3. diff. 9. quæst. nu. 8. de secundo, dicens, *quod Dominicus diebus sicutem videatur adoratio aliqua necessario exhibenda Deo.* Et tandem nonnulli censent, hoc committendum cuiusque arbitrio, dummodo actus internus credendi non minima differat; eo quod tempus hujus obligationis nullibi clare determinatum reperitur.

35. Proximi tamen adverendum, quod quamvis Fideles sapienti in vita tenentur elicere actum internum Fidei, ut dictum est: nihilominus ipsi ob hoc non debent reddi annxi & perplexi, quia non semper latifiscerent. Nam in primis plerisque exceptant ratione ignorantis, vel inadvertentes hujus obligationis, eoque magis, quod neque Doctores convenienter in determinatione temporis, quo urget dicta obligatio, contra quam promide rarius peccatur. Deinde practicis loquendo ejusmodi obligationi censetur latissimi peractus Fidei, qui concurrent in exercitu aliorum Actuum bonorum, utsupta Spei, Charitatis Dei, Poenitentia, Orationis, devote recitationis Symboli, formatione signi Crucis, auditione Missie, ac humiliacione. *Herinex loc. cit. n. 77. Samm. diff. 1. de Fide q. 21. n. 3. & ali.*

36. CONCL. VI. Ulterius per accidentem & indirecte obligatur quis ad internum actum Fidei eliciendum, quotiescumque ad eadē obligatio exercendi actum alterius virtutis præsupponens actum Fidei. Ita certa, & communis. Ratio clarissima est: quia si quis obligatur ad exercitium alterius virtutis, hoc ipso obligatur ad ponenda media ipsius, atque omnem illud, sine quo nequit haberi exercitium actus preceptum. Sic qui in certis circumstantiis tenetur Contritionem elicere, tenetur pariter actum Fidei habere; non enim potest quis propter Deum offendit comittere peccatis, nisi credit & Deum offendit, & ipsum penitentibus peccata remittere. Idem fervara proportione dicendum in casu, quo quis obligatur elicere actum Spei, vel Charitatis, aut Religionis &c. cum & hi præsupponant actum Fidei.

QUÆSTIO IV.

Quo sit obligatio exterius confidendi, & profitandi Fidem?

SUMMARIUM.

39. *Adiutor Fidei, item confessio & professio Fidei, quomodo differant?*

40. *Datur preceptum Divinum de non neganti Fidei externe.*

41. *Etiam externa Fidei confessio quandoque est de precepto.*

42. *Dupliciter necessaria externa confessionis Fidei.*

43. *Quando obligemur ad externam Fidei confessiorem?*

44. *Casus, in quibus necesse est Fidem occulere modo licito.*

110 Tract. IV. De Virtutibus Theologicis. Diff. II.

45 Varii modi Fidem licite occultandi.
Quando licet eam occultare tacendo, vel non?

46 Quando Fides possit, vel non possit, occultari fugiendo?

47 Licitum est, eam occultare signis ex se indifferenteribus.

48 Nisi ex precipiantry in contemptum Fidei, &c.

49 Et nisi sine iniuriosa ad protestandum falso Religionem.

50 Quid, si talis fians per pecuniam, aut in Comodis?

51 Veritas infidelium quando sit licitum uti?

52 Et quando non?

39. **N**otandum, quod assensus seu actus Fidei corde fiat, confessio autem Fidei praefatur ore; iuxta illud Apollini ad Rom. c. 10. *Corda enim creditor ad iustitiam, exter autem confessio fidei ad salutem.* Sicut autem exterior confessio Fidei fit verbum, ita professio fit factus, aut rebus externis, v.g. veribus, vel aliis in signum illius allumpsum.

40. CONCL. I. Datur praeceptum Divinum de non neganda Fidei externe. Ita est de fide, atque in Concilio Romano sub S. Cornelio Papa definitum contra heresim Eleclatrum dicentium, posse instante persecutio negare Fidem exterius, dummodo ea contra retineantur. Sed Catholicis veritas aperte defumitur ex verbis Christi, Matth. 10. *Qui me negaverit coram hominibus, negabo etiis eum coram Patre meo.* Item 2. Timoth. cap. 2. *Si negaverimus eum, & illa negabat nos, & alibi.* Hoc ipsum confirmat exemplum totum illius SS. Martyrum, qui mori maluerunt, quam Fidem exterius negare.

41. CONCL. II. Etiam externa Fidei confessio pro aliquo tempore est de praecepto. Ita rurum omnes Catholicoi. Pater hoc ex illis verbis Christi, Matth. 10. *Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confiteretur & ego eum coram Patre meo;* & alibi.

42. Dicitur notanter, pro aliquo tempore. Duplex enim est necessitas extrema confessionis Fidei in praemissis dubiis Conclusionibus insinuata: Una negativa, scilicet Fidem exterius non negandi; & hanc, cum in praecepto negativo fundetur, obligat tempore & pro tempore; nonquam enim licitum est, Fidem exterius negare, licet corde retineatur, iuxta dictum XI. Altera est affirmativa, videlicet Fidem exterius confiteri, sive verbis, sive factis: & haec necessitas, quia fundatur in praecepto affirmativo, obli-

gat quidem semper, non tamen pro semper, sed pro aliquo determinato duntaxat tempore. Quale autem sit hoc tempus, per sequentes Conclusiones restat declarandum: hinc sit.

43. CONCL. III. Tunc obligamus ad extermam Fidei confessionem, quando perejus omnissimum subtraheretur honor debitus Deo, aut utilitas proximis impendenda. Ita Doctores communiter cum D. Thoma 2.2. q. 3. art. 2. Unde si quis de Fide interrogaret, & ex hoc crederetur, quod Fides non esset vera, & non ali per ejus taciturnitatem averterentur a Fide, peccatum foret: nam in hujusmodi casibus obligat praeceptum confidit Fidem, cum omnis talis confessionis forte contra honorem Dei, vel utilitatem proximi.

44. Secus est, quando spectatis omnibus circumstantiis nulla honori Divino injury inferitur, neque immine detrimento proximo, immo potius timetur turbatio Infidelium subiurabitur absque alia utilitate Fidei, aut Fidelium: nam tunc non obligat praeceptum affirmativum Fidei exterius confitendae (et si hanc negare nonnquam licet) neque est laudabilis, in talibus Fidem publice confiteri, immo necesse tunc est, eam occultare modo licito. Unde acit Christus Matth. 7. *Nolite Sanctorum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculent eas pedibus suis,* & canes conserui rumpant vos. Ita recte obseruat Doctor Angelicus loc. cit. ad 3. & alii paucum.

45. CONCL. IV. Exterius calum, quo propter honorem Dei, vel proximum utilitatem, urget praeceptum affirmativum Fidei exterius confitenda, liceat Fides occultari variis modis. Et I. quidem taceendo, vel interrogantem, si fuerit privata persona, ratione quadam congruenti eludente. Additur notanter, si fuerit privata persona: nam interrogatus de Fide ab eo, qui publica autoritate fungitur, aut a Judge, teneatur ex praecepto affirmativo Fidei eam confiteri, etiam si illa Fidei confessione sibi mors impendeat: quia tunc redundat ingens honor Dei, & Fidei nostrae. Nec obstat, quod sit secutora perturbatio Infidelium: hac enim ob tantam utilitatem honoris Divini, Fidei, & Christianae, tunc est commendanda. Hinc Innocentius XI, sequentem inter alias Propositionem; ordine 16. damatum; si & pasefice publica quis interrogatur, fidem inguisse confiteri, sive Deo, & fidei gloriosum conjunctio: tace, ut peccatum nonnquam, per se non damno.

16. II.

Qu. IV. Quia si obligatio exterius, confitenda & profundi Fidem &c. IIII

46. II. Potest licet Fides occultari fugiendo. Siquidem licitum est homini Christiano, tempore persecutionis fugere, vel sece occultare, ne cogatur de rebus Fidei respondere, scilicet possit periculum vita evadere: unde dixit Salvator, Matth. 2.3. *cum persecutur vos in civitate ista, fugite in aliam.* Accedit ratio: quia sic fugiens non significat, le non esse Christianum, vel le negare Fidem; sed potius indicat contrarium, scilicet se nolle Fidem Christi negare, ac male fugiendo periculum cum negandi evitare. Potest tamen contingere, quod hujusmodi fuga ob aliquas speciales circumsistencias reddatur illicita, si nimis ex tali fuga redudet periculum ad honorem Dei, aut proximum suum, quod sua prælentione evitaretur: ut si Episcopus, vel Parochus tempore persecutionis fugiat, cum tunc maxime illius opera & auxilio subditus indigent: & tenentur eiis ex officio subditis suis consilere in necessariis ad salutem. Unde Christus Joan. c. 1. o. ait: *Bonus pastor animam suam dat proibus suis;* mercenarius autem videt lapsum venientem, & fugit.

47. III. Licitum est occultare Fidem sicut, que ex se sunt indifferentes: non vero illis, quae ad profundam falso Religionem instituta sunt. Uide Matrius dis. 10. *Theol. Moral.* num. 12. & communis aliorum. Sic, ut alii tecumant, S. Sebastianus in Aula Diocletiani licete occultavit Fidem sub ihuymate militari, ut Christianos commodius adjuvare valeret. Similiter ficticio scandalo non est illicitum ingredi Templorum hecconicorum, vel eorum Conciones audiri curiositatis gratia, cum talis ingressus de fide indifferens. Item transire per loca Infidelium, vel hereticorum, potest diebus ieiunii vel cambus metu mortis, carceris, vel amissionis bonorum, alioquin si comprehendere, incurvare: quia etiam elus carnium ex se est indifferens, neque abstinentia illa est introducta ab Ecclesia ad discernendum Catholicos ab hereticis. Idem etiam quandoque fit in Turcicis Regnis.

48. Secus forces dicendum, neque licet ut talibus Infidelium vestibus, si essent per ipsorum Principes instituta: ut signum ad eorum Sectam profundam: nam tunc, qui talibus vestibus ad professionem falsae Religionis depositari ueteretur, hoc ipso talem Sectam vel Religionem exterius profiteretur, quod est contra praeceptum negativum Fidei de non profunda falso Religione, neque neganda exterius vera Fide, ut dictum n. 40.

DI-

DISTINCTIO III.**De Ecclesia, Libris Canoniciis, & Traditionibus.****QUESTIO I.**

De Vera Christi Ecclesia.

SUMMARIUM.

1. *Ecclesia, quid?*
Dividitur in *Triumphantem*, *Purgatorm*, & *Militantem*.
2. *Ecclesia Militans sumitur duplicitate.*
Synagoga, que?
3. *Vera Christi Ecclesia in terris est visibilis.*
4. *Solvitur obiectio hereticorum.*
5. *Vera Ecclesia Caput inviolabile est Christus, Visibilis Summus Pontifex;*
6. *Nec tamquam Ecclesia est biceps.*
7. *Vera Ecclesia Christi non potest errare in articulis Fidei, neque desistere.*
8. *Extra eam nemo salvatur.*
9. *Quid discordat de Catharismis?*

Nomine Ecclesie, quantum ad propositum, communiter a Doctoribus Catholicis intelligitur certus hominum catus, ad veram Dei cognitionem & cultum, veram Religionis societatem divinitus evocatus. Et Ecclesia sub hac ratione generaliter sumpta, dividitur in *Ecclesiam Triumphantem*, que Beatos in celis complectitur: *Purgatorm*, quo continet Animas Purgatoris; & *Militantem*, quo Fideles in praesenti vita etiam cum hostiis humani generis misericordia comprehendit. Nihilominus adhuc triplice haec Ecclesia propter unitatem capituli sui, quod est Christus Dominus, censetur unicata tantum Ecclesia, tres eiusmodi diversas partes in se continentur: juxta quod dicitur in Symbolo: *Credo in unam Sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam.*

a. Ceterum in praesenti possumus sermo est de Ecclesia Militante. Erthae rursus dubiter sumitur: primo late, seu universaliter pro coru omnium fideliu[m] ab inicio mundi usque ad finem eius existentium: quod modo loquitur S. Gregorius Papa Homil. 19. in Evang. Universalis Ecclesia, ab Abel i[n]to

*usque ad ultimum Electum, qui in fine mundi nasciturus est. Deinde, & quidem frequenter, Ecclesia sumitur pro coru, seu congregatione omnium Christi Fidei atque doctrinam profitemtum, qui sub uno & summo pontificis Capite & Pastore in terra gubernatur. Et hoc modo sumimus Ecclesiam in proposito: nam Ecclesia Dei, prout erat sub veteri Testamento, seu tempore Legis Mosaicæ, proprio nomine *Synagoga* appellatur: juxta quod ait Breviarium Romanum, die 8. Maii, de S. Michaelie Archangelo: *Eum ut olim Synagogam Iudeorum, sic nunc confitemur & patronum Dei veneratur Ecclesiam.**

b. CONCL. I. Deinde fit, veram Christi Ecclesiam in terris est visibilis, cuius quidem Caput primarium, sed pro nunc invisibile, est Christus Dominus; post eis vero dicessem Caput visibile totius Ecclesie Militantis est Romanus Pontifex, Christi in terris Vicarius. Ita omnes Catholici: quamvis heretici hoc visibile Caput Ecclesie communiter negente, ac multisperito impugnant, perpetuo odio profecstant, cum videant, ab eodem quas haereses palam condendi, condemnari, & proficisci. Prior pars huius Conclusionis, videlicet veram Christi Ecclesiam in terris est visibilis, probatur ex S. Scriptura contra Haereticos. Etenim primis illo Salvatori Matth. 18. Quid si non audieris eos, dicit Ecclesia: si autem Ecclesiam non audieris, sit tibi scut estheticus & publicanus. Similiter S. Paulus ait, Ad Cor. 10. *Attendite vobis, Gauisioris gregi, in qua uero Spiritus Sanctus ponit Episcopos, regere Ecclesiam Dei.* Et 1. Timoth. 3. inquit idem Apostolus: *Hoc tibi scribo, ut scias, quomodo oporteat te in Domo Dei conversari, quod est Ecclesia Dei vobi.* Atqui nemo potest dicere Ecclesia, neque scire, num alter eam audiuerit; neque etiam potest quis regere Ecclesiam Dei, nisi ea sit visibilis, & sciat, quod sit illa Ecclesia, ergo.

c. Nec obstat, quod obiecunt heretici: Quidquid fide credimus, non est visibile: sed Ecclesiam fide credimus, juxta illud Symbo-

la.

QUEST. I. De vera Christi Ecclesia.

113

li Apostolici, *Credo in sanctam Ecclesiam Catholicam*; ergo ea non est visibilis. Respondeamus, in primis rector quando argumentum: nam Christus Joan. 20. dixit. *Quia vidisti me Thomas, credidisti*; ergo in factu sensu, quod videmus credere possimus, dum videlicet aliud videmus, & aliud credimus, prout sit in proposito. Refutatio itaque secunda, maiorem esse veram duxata in hoc sensu, quod sub ea ratione, quaque videtur, id sub fidem non cadat: quamvis bene possit credi sub alia ratione, sub qua non videtur, ut probat exemplum S. Thome Apostoli. Sie in proposito Ecclesia est visibilis, in quantum continentur homines eam confitentes, & auditur profectio Fidei, ac cernuntur facta Carenomiae: quo id autem isthac constituant veram Christi Ecclesiam hoc non videtur, sed creditur, Deo id multipliciter attestante.

d. Altera pars Conclusionis, quod hujus vera Ecclesiam Caput primarium sit Christus, nemo Christianorum est, qui neget id sicutdem expressissime docet Apostolus ad Ephes. cap. 5. dicens: *Christus est caput Ecclesie.* Et rursum Ephes. cap. 1. *Et ipsum (Christum) dedit caput supra omnem Ecclesiam, qui est corpus eius; videlicet Corpus mysticum cuius ipse est Caput mysticum, & quidem ob suam supremam excellentiam, atque Divinitatem, primarium & principale. Ultima tandem pars, quae est contra hereticos, probatur ex eo: quia quamvis Christus in celis existens maneat adhuc Caput Ecclesie invisibile, quantum cendam adhuc gubernat, & regit, & forte per internum influxum gratiarum supernaturalium: non tamnam manu Caput visibile Ecclesie Militantis, utpote quam non amplius per sensum gubernat modo visibili (prout olim fecerat in vita sua) cum nec amplius eidem Ecclesie Militantis sit visibiliter praeficus. Unde ne Ecclesia sua visibilis carcer Capite visibili, sanctum Petrum, atque eis legitimi successores, summos videlicet Pontifices, constitutum Caput Ecclesie visibile, sicut in terris Vicarium, dicens eidem Petro post resurrectionem suam trivit, Joan. 20. *Pax agnos meos, Pax oves meas.* Idipsum patet ex aliis Sacrae Scriptura locis, prout amplius ostenduntur Controversie.*

e. Nec dicas, hinc sequi, quod Ecclesia sit biceps, & consequenter monstro. Negatur enim sequela: Quia Christus est Caput Ecclesie primarium, atque invisibilis; S. Petrus vero, eis legitimi successores, sunt Caput Ecclesie duxata secundarium, & vicarium, visibile tamen, quod est primario Remmigenius Theol. Moral.

subordinatum. Unde non sequitur, quod Ecclesia sit biceps: sicut neque Regnum quodcumque temporale censetur biceps, quod in absentia sui Regis gubernatur per Protagem, utpote qui plene subordinatur Regi, ipsiusque vices duxat gerit, ac ejus nomine cuncta gubernat.

f. CONCL. II. Vera ac visibilis Ecclesia ex speciali promissione Christi, & afflictionis Spiritus sancti, non potest errare in Articulis Fidei, neque omnino desistere. Ita omnes Catholici, quamvis huc Conclusio intelligatur non alicui parte Ecclesie (nam certum est, aliquam partem Ecclesie, id est, nonnullos Christianos, in eo & aliquas partes Orbis Christiani errare posse, & resipit quandoque errasse) sed de tota & universalis Ecclesia. Conclusio hic explicata probatur ex illo Salvatori, Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram adiutorio Ecclesiam meam, & porta inferni non prævalebit adversari eam.* Item Mat. 18. promis Christus Ecclesie perpetuan suam assistentiam, dicens: *Ecce, ego ubiq[ue]cum sum omnibus discibis, utique ad confirmationem facili. Et Joan. c. 16. Spiritus veritatis docebit vos omnia veritatem.* Et 1. Timoth. 3. vocatur Ecclesia *Dei viri, columna & firmamentum veritatis.* Arquii Ecclesia universalis in Fide aliquando erraret, aut omnino desiceret, jam prævalerent adverfusam portam inferi, neque ipsa esset columna & firmamentum veritatis, neque alia dicta Christi promissiones verificantur: ergo.

g. CONCL. III. Extra veram Christi Ecclesiam nemo potest salvari. Ita certum est, que dictum in Concilio Generali, seu Lateranensi sub Innocentio III. acque refertur cap. Firmiter de Summa Trinitate, ubi dicitur: *na viro est fidelium universalis Ecclesie extra quam nullus omnino salvatur.* Id est SS. Patres passim declarant exemplo Arce Noe, extra quam regnante diluvio nullus hominum mortem evaserat; ac præterim S. Hieronymus in Epistola ad Damatum Papam (et habetur c. Quoniam vetu[m] 24. q. 1.) ubi Cathedram S. Petri, seu Ecclesiam Catholicam Arce Noe comparans, subiungit: *Sigis nos Arce Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.*

h. Nec obstat, quod iuxta D. Ambrosium, aliosque Sanctos Patres & Theologos, Catharismi possint salvari, & multi faventur, qui canent per Baptismum needum sunt ingredi Ecclesiam Dei. Resp. enim cum Sanning. Distinct. 3. de Fide, q. 1. m. 6. & alii, allatam Conclusionem esse intellegandam sic, quod nemo possit salvari ex

H. tra

tra Ecclesiam, id est, qui nec re, nec voto est in Ecclesia: Catechismi autem, licet per januam Baptismi actus recepti neclam fini ingressi Ecclesiam, nihilominus voto jam sunt in Ecclesia. Et hoc sufficit ad salutem, non minus, ac Baptismus in voto suscipiens; mediate quo si deit occasio recipiendi Sacramentum Baptismi, posse hominem salvari, patet ex Concilio Tridentino, 6. c. 4. ac pluribus locis Iuris Canonici, & praefertim ex c. *Venientia de Presbiteris non baptizato*, ibi: *Cum enim non solus per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramentum effectuatur procul dubio membrum Christi.*

QUÆSTIO II.

Quænam sint nota vera Ecclesia Christi?

SUMMARIUM.

10. Ratio presentis Questionis.

11. Note Ecclesiæ a modernis hereticis assignatae rejiciuntur.

12. Vera note Ecclesiæ Christi sunt quatuor, nempe,

13. Quod sit Una.

14. Sancta.

15. Catholica.

16. Et Apostolica.

17. Ha quatuor nota conveniunt sibi Romana Ecclesia.

18. Ea est Una, & nulla alia Secunda.

19. Ea est Sancta.

20. Ea est Catholica, non vero sibi Secunda habentorum.

21. Eadem est Apostolica.

22. Methodus brevissima reducendi hereticos ad Fidem Catholicam.

10. Sicutum, quod ab initio nascens Ecclesia jam diversæ fuerint exortæ fæcta & heretæ, quarum qualibet prætendebat, apud se veram confitire Ecclesiæ, hocque signis, seu notaçis & symbolis quibusdam ostendere conabantur. Ut igitur vera Ecclesiæ deprehendi, & a falsis fæctis dignosit valere, consulo recurrentum est ad veras Ecclesiæ notas.

11. Hæretici nostri temporis satis communiter duas assignant Ecclesiæ notas, videlicet veram & inconciliabilem predicationem Evangelii, & sincerum usum Sacramentorum. Verum hæ sententia communiter rejicitur a Catholicis: sicutum nota

vera Ecclesiæ debent ipsa esse notiores (generatim enim notæ debent esse notiores ea, cuius sunt notæ, quia alias non sunt notæ, sed ignotæ) simulque aliis factis seu Ecclesiæ fæctis non communes, ut patet; alioquin enim non sufficienter discernentur veram Ecclesiæ a falsa. Atque ita accidit predictis duabus notis: nam qualibet hereticorum Sectæ, cum Ariana, Sabelliana, tum Lutherana, Calviniana, Zwingiana, & Anabaptistica &c. hæc tenus semper jactant, & adhuc patrunt, apud se esse veram predicationem Evangelii, utique finium Sacramentorum (quod ipsum cumpromis, arque veraciter de se affirmat. S. Mater Ecclesiæ Catholicæ) hinc predicta duo non possunt esse signa, symbola, notæque vera Ecclesiæ Christi, ac promiae aliae erunt investigandas. Unde fit

11. CONCL. I. Vera nota Ecclesiæ Christi principaliter quatuor, videlicet quod ea sit una, Sancta, Catholicæ, & Apostolica. Ita omnes Catholicæ. Siquidem haec quatuor nota partim habentur in Symbolo Apostolorum, ubi dicitur, *Credo in unam Ecclesiam Catholicam*: partim in Symbolo Ieronimi & Costantinoopolitanæ, in quo alius clarius fuit expressæ, vel additæ; videlicet, quod sit Una (que particula tamen in Symbolo Apostolico sufficiens tam continentur, dicendo in singulari, *Sanctam Ecclesiam*) & Apostolica, dicendo: *Credimus unam, Sanctam, Catholicam & Apostolicam Ecclesiam*. Et hoc quidem Symbolum, utrum in Concilio Generali Costantinoopolitanæ Anno Domini 381, receptum, approbat, & in SS. Missæ Sacrificio ferme quotidie recitatute a rotâ Ecclesiæ universalis, immo neque ab hereticis nostris temporis negotiis, unde remant solam predictæ quatuor nota explicande.

12. Prima igitur Ecclesiæ nota est, quod sit Una. Non enim est differentia Deus, sed pœnis. 1. Cor. 14. Ceterum haec Ecclesiæ unitas constitutæ imprimis in unitate Capitis, quatenus omnes in Ecclesiæ existentes idem agnoscunt Caput, tum invisibile, five Chirilum Dei Filium; tum visible, five Summum Pontificem, Christi in terris Vicarium. Deinde in unitate & concordia doctrina, iuxta illud Hob. 13. *Doctrinis variis & peregrinatis abducit*. Et rursum in unitate cultus Divini, & ritus Sacramentorum, quatenus idem apud omnes Sacramenta offeratur, & qualitas in cultu Divino obseruantur, acque eadem Sacraenta & cum iisdem ceremoniis

nihil dispensentur. Et hanc trioram principalem unitatem, in vera Ecclesia Christi observandam, infinitus D. Apostolus, ex insinuando Spiritu Sancti, scribens ad Ephes. c. 4. *Unus Dominus, unus fides, unus baptismus.*

14. Secunda vera Ecclesiæ nota est, quod sit Sancta: iuxta quod loquitur Apostolus, Ephes. 5. vocans Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam ant rugam, aut aliquip impuritatem, & sicut sancta & immaculata. Dicitur autem Ecclesiæ, quantum ad proppositum, præcepit ex eo Sancta: quia profectio ejus & doctrina est sancta, nihilque continens contra reditum rationem, bonisque mores, iuxta illud Psalm. 38. *Lex Domini, immaculata conservans animas, reformacionem Dominis fidei & Justitiae Domini recta.* Infupra Ecclesiæ dicitur *Sancta*, quia a Viris Sanctissimis propagata semper fuit, & in ea pluri- mi eximia Sancitatis Viri per cuncta sensa per facula floruerunt, & florent.

15. CONCL. II. Ha quatuor vera Ecclesiæ Christi nota conveniunt S. Romana Ecclesia, & nulli aliæ Sectæ. Hec Conclusio est rursum omnium Catholicorum; & quia plurimum ab ipsa dependet, oportet eam breviter per singulas partes probare.

16. Primo igitur S. Mater Ecclesia Romana (quam hereticæ ex contemptu, & odio in Summum Pontificem, appellant Papificam) & Una: quia prater Christum, Caput invisibile vera Ecclesiæ, agnoscit unum Caput visibile in terra, Papam vide- licet legitimum Petri Successorem, Christum quicunque in terra Vicarium: quod nulla alia Sectæ facit. Habet & unitatem atque concordan- tiam vera doctrina, cultus Divini, usus Sacramentorum, episcopatus; incruentum Sacrificium Missæ, per totum quaqueverum Orbum terrarum. Hoc autem nulli Sectæ hereticorum competit; cum neque habeant unitatem capitis visibilis in terra, neque convenientiam in unitate doctrina, utique & numero Sacra- mentorum, ut palam est cuilibet terras hereticorum vel parvum peragranit. Certe ple- rigo eorum, qui ab hereticis ad Catholicos, atque in gremium S. Matris Ecclesiæ redeunt, pro mortuo sue conversione alle- garé solent discordiam suorum, conœ- diamque Catholicorum doctrina Fidei, cultuque Divino. Hac quadrat illud S. Hieronymi Epist. 58. ad Damasum, ubi ait: *Hinc in tres partes seissa Ecclesia ad se rapere se- fuisse, &c. ego interim clamavi: Si quis Ca- thedra Petri iungitur, meus est. Meletus, Vi- talis, aquila Paulinus, Lutherus, Calvinus, Zwinglius &c., tibi horum se dicunt: pollem credere, si hoc unus affereret: Nunc aut duo mentiuntur, aut omnes.*

17. Secundo Ecclesia Romana est *Sancta*, tum propera Sanctitatem doctrina, quam perpetuo tradit, docens precepta Dei ef- fe obseruanda, &c. ubi contra Luthe- rani,

rani, aliquae Sectatores afferunt, ea esse observatu impossibilia, & plura hujusmodi. Tum propter Viros Sanctissimos, a quibus propagata, agnita, defensa, & propugnata semper fuit, puta SS. Apostolos, Santos Ecclesiæ Doctores, Augustinum, Hieronymum, Ambrosium, Gregorium, Bernardum, Thomam Aquinatum, Bonaventuram, aliquos plurimos Viros Sanctissime vita conspicuos, qui tempore Apostolorum usque nunc in Ecclesia Romana semper floruerunt, & adorare florent, de quibus extant integri Librorum Tomi: adeo, ut solus Ordo Seraphicus a tempore Lutheri numeret circiter quadraginta solemniter Canonizatos & Beatis; & quasi immenses alios vita Sanctitate, miraculique conspicuos; ut taceamus ceteras Religiones, totamque Ecclesiam Catholicaem. Ubi et contra Lutheranum, aliquę hujus temporis Sectari, neque unum e suis Sanctum, sive vita Sanctitate & miraculorum glorificum, assignare valent.

20. Tertio S. Romanam Ecclesiam esse *Catholicam*, id est, noto Urbe terrarum nobis cognito diffusum, claram est: cum non solum in Europa, immo & in Asia, & Africa, in medio gentis perverse Mahumeticas, atque in ipsa America longe latèque diffundatur. E contra Sectari, five Lutheranum, five Calvinistum, aut Anabaptistarum, &c. non nisi in parva Germania parte conclusi tenentur; aut si aliqui eorum propter negotiorum & scelera mundana, in Indis Orientalibus, vel Occidentalibus de facto existant, in comparatione ad Catholicos modicūm, sicut locum occupant. Accedit, ipsos hereticos extreme inter se diffiare, & quamlibet eorum Claffem dannare alteram, veluti in fide aberrantem, ut proprie facta suppunctione singula eorum Secta non nisi minimum locum obtineant. Unde hoc intelligentes ipsimet hereticum, nomen Catholicorum appropriate attributum Romanum Catholicum. Quod ipsum jam suo tempore factum, recte notavit D. Augustinus lib. de vera Religione, c. 7. dicens: *Tremenda est nobis Christiana Religio, & eius Ecclesia communicatio, que Catholicæ est, & Catholicis nominatur, non solum omnis, verum etiam ab omnibus inimicis: vel non enim nolunt ipsi quoque hereticos, & schismatizum alium, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud quam Catholicam vocant; non enim possunt intelligi, nisi hoc tam nomine disternant, quo ab universo Orbe nuncupatur.* Hacenus, & ad propositionem efficacissime, D. Augustinus.

QUESTIO III.

De Sacra Scriptura, seu Libris Canoniciis.

SUMMARIUM.

23. Libri Canonici seu S. Scriptura, quid?
24. Numerus eorum in Ecclesia Catholica quod antiquissimum.
25. Solvitur obiectio.
26. Hanc vel illum librum esse Canonicum unde constet?
- (a) Supra num. 6.

27. Di-

21. Quarto, Sanctam Romanam Ecclesiam esse *Apostolicam*, sive in ea dari continuam Successiōnem Episcoporum ab Apostolis usque ad nos, patet vel maxime in continua & nonquam interrupta successione Romano-rum Pontificum, a quibus alii Episcopi per totum terrarum Orbem semper fuerunt creati, & destinati. Quod rursum neque Lutheranus, neque Calvinianus, aut alii Secta convenit, ut patet, cum ante Lutheri tempora nullum appearat vestigium talis successione, immo omnes Episcopatus modo ab hereticis occupati, antea fuerint sancte Romane Ecclesie subiecti, & incorporati.

22. CONCL. III. Methodus brevissima atque efficacissima, errantes animas, & heretica pravitate seductas reducendi ad fidem Catholicaem, est clare proponere atque explicare eidem primis quatuor notis vero Ecclesie Christi. Ita Controversia. Et ratio etiama datur solum una Ecclesia Christi, non plures; ut constat ex Symbolo Apostolorum, in quo singulari dicunt: *Credo San-dam Ecclesiam Catholicam.* Similiter illa vera Ecclesia Christi est infallibilis in suis dogmatibus, neque potest errare in Fide, idque ex infallibili Christi promissionem, ut dictum num. 7. ac proinde, quidquid ea proponit est Ide Divina credendum, ab illo vero erroris periculo credere oportet, ob veritatem Dei talia revelantur, non sibi per Ecclesiam suam proponentes. Cum igitur ex supra dictis quatuor Ecclesie notis patet, Ecclesiam Romanam Catholicanam esse veram Christi Ecclesiam, igitur qui loci competunt quatuor illa nota, non autem Secta Lutheri, Calvini, aut alii, iam non in dogmatibus Fidei est infallibilis; & consequenter cum ea rite creditur Purgatorium, numerus septenarius Sacramentorum, Misericordiarum, & sic discurrendo de ceteris Fidei Mysteriis.

23. Declaratur amplius Conclusio.

24. Vulgata vetus Editio S. Scriptura est authenticæ.

25. An in hac qualibet minima vocula sit de fide?

26. Verius opinio.

27. Solvuntur obiectiones.

28. Letitia S. Scriptura in lingua vulgari, iuste est interdita.

29. Quid in Germania quod hoc?

23. CONCL. I. Numerus Librorum S. Scripturae, qui per Libri Canonici appellantur, illi est, quem ponit Sacrum atque Oecumenicum Concilium Tridentinum, ubi Libros Canonicos ex unanimi votu Ecclesie confessos, & antiquissimum Conciliorum vestigia inherendo, recentet, eosque veluti a Spiritu Sancto dictatos recipit ac veneratur, dum inter alia sic habet. *Sunt vero infra scripti, Testamenti veteris, quinque Libri Moysis, id est, Genes, Exodus, Iudicium, Numeri, Deuteronomium, Iohannes, Iudicium, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Eclesia prima, & secunda, qui dictur Stephanus, Tobias, Judith, Esther, Job, Psal-tarium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiæ, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Ieremia, Hieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetarum, id est, Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Micheas, Nahum, Abacuch, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Machabearum, primus & secundus Novi Testamenti, quatuor Evangelia, secundum Matthæum, Marcus, Lucam, & Ioannem, Actus Apolorum a Luca Evangelista confiscripti: quatuordecim Epistolas Pauli Apolosi, ad Romanos, due ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philipenses, ad Colosenses, due ad Thessalonicenses, due ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebreos. Petri Apololi due, Joannis Apololites, Jacobi Apololiana, Iuda Apololiana, & Apocalypsis Joannis Apolosi. Siqui autem Libri ipsorum integrum cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi conseruantur, & in veteri vulgata latina editione haudentur, pro Sacris & Canonici non sufficiunt, anachoræma sit. Haec enim verbius Concil. Trid.*

24. Unde patet, Librum tertium & quartum fidem, similique librum tertium Macchabearum non esse ex Libris Canoniciis, quantius in Bibliis communiter apponuntur, ne penitus percant. Ceterum praedictus numerus Librorum Canoniciorum Sacre Scripturae non est novus, quinquo est antiquissimus in Ecclesia Catholica, & receptissimus. Sic quippe S. Augustinus l. 2. de Doctrina Christiana, cap. 8. omnes & singulos prefatos Libros inter Canonicos reponit, atque enumerat. Similiter omnes illi Libri inter Canonicos recepti sunt in Concilio Carthaginensi (anno 397. celebrato) & item in Concilio Romano primo sub Gelasio Papa anno 492. celebrato, atque in aliis subsecuentibus Conciliis, & præterit in Florentino in Decreto Unionis.

25. Nec obstat, quod olim de Libro Tobiz, Judith, & quibusdam aliis fuerit controversia inter Catholicos Doctores, consue-tudo enim. Patres excluderunt & numeri librorum Canoniconrum. Reip. enim, id contingit ante definitionem Ecclesie, quando re adhuc dubia, & nequid necrum per Ecclesiam definita, utraque pars probabiliter amplectit, & teneri poterat: prout fieri solet in aliis materiae nequid ab Ecclesia definitis, & adhuc inter Catholicos Doctores controversis. At post definitionem Ecclesie nullus Sanctus Pater, aut aliis vere Catholicus, ullum ex prefatis Libris Canonicos recipit.

26. CONCL. II. Hunc velillum Librum esse Canonicum, & habere autoritatem S. Scripturae a Deo dictata, aliunde nobis non constat, quam ex Traditione Majorum & deputatione Ecclesie. Ita omnes Catholicæ. Siquidem Eccleiam in rebus Fidei ob speciem aliftentiam Spiritus Sanctius non posse, jam (a) dictum est: ergo quidquid ipsa Fidelibus credendum, & tantum Librum a Spiritu Sancto dictatum esse proponit, pro tali indubit recipiendum est. Accedit, quod plura Evangelia sub nomine variorum Apololorum, ut Thoma, Thaddei, Andrea, Bartholomei, Barnabæ &c. fuerint confiscripta, de quibus fit mentio cap. Sandia Romana distin. 15. ergo necessaria fuit authoritas Ecclesie, que inservit continuitate Traditioni ab Apololis huiusmodi, atque a Spiritu Sancto peculiariter directe, huiusmodi noxiis & apocryphas scripturas a veris discernere, verumque Evangelium a Deo dictatum Fidelibus credendum proponeret. Et hinc rectissime S. Augustinus l. contra Epiphilum Manichei cap. 5. palam protestatur, dicens: *Ego vero non credorem Evangelio, nisi me Catholicæ Ecclesia commoverit auctoritas.* Et rursus ibidem ait: *Evangelium Nazariorum non admittam, quia non admittitur ab Ecclesia.*

27. Verissimum quidem est, potuisse Deum pluribus aliis modis veram Fidem, verbum, que

Reiffenthal Theol. Moral.

que suum, seu S. Scripturam manifestare hominibus, puta per semetipsum immediate, vel per Angelos &c. Veruntamen sicut olim Saulum (id est Paulum Apofololum) & Cornelium Centurionem, & Eunuchum Regine Candaci, non per se, aut Angelos suos, in vera Fide tradire voluit, sed per homines, videlicet per Ananiam, Petrum Apofolium, & Philippum, ut legitur in Actibus Apofoliorum, c. 8. 9. & 10. Ita etiam ordinatum medium agnoscendi veram Scripturam Sacram aliud esse noluit, quam autoritatem Ecclesiae Catholicae, utpote quae teste plomer Spiritu Sancto. *Timoth. 3. eſt columnas & firmamentum veritatis.* Hinc iam a primordio suis, orta circa obliterantem Legum diffensione, S. Mater Ecclesia, in Spiritu Sancto ex Apofolito, aliquid delibet legitime congregata, *Afor. cap. 15.* determinavit, Gentiles ad Fidem Christi convertos non obligari lege Mosaicę.

28. CONCL. III. Sacra Scriptura, in vulgata veteri Editione contenta, vere est autentica. Ita novitatem declaravit, & propter antiquissimum Ecclesiae uitum obliterauit Concilium Trident. *Seſt. 5. in Decreto de Editione Librorum, his verbis: Infuper eadem Sacrosancti Synodus statuit, & declarat, ut hæc ipsa verus & vulgata Editio, que longo tot saeculorum usus in ipsa Ecclesia probata est, per publicis lectiōnibus, dispensacionibus, & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illarum reperiatur quoris praestiterit, vel prafurat.* Hac Concl.

29. Num autem quatenus minima vocula, & particula Editionis vulgata, sit de fide, variant Doctores. Affirmant Franciscus Turianus 2. 2. *disp. 22. dub. 4.* & quidam alii. Tum quia idem Concilium Trid. *cir. Seſt. 4. ait: Si quis auctor libro spacio integrus cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi conseruaret, & in veteri vulgata Editione habentur, pro facili & Canonicis non suscepit, anathema sit;* acutetiam omnes vocula sunt partes. Tum quia aliquo rora Editio vulgata nutabat, si in ea quidam non canonicum, & quod non est de Fide, contineretur; nam, ut inquit D. Augustinus, *Epiſt. 9. ad Hieronymum, Sacra Scriptura, que ad fidem posterius edita est, admisa auctoritate mendacia rotta surat, & sustinet.*

30. Oppositum nihilominus sententiam plures ali Theologi, & Controversisti tenent, ut Bellarmius *lib. 2. de verbo Dei, c. 22.* Bernardinus Vetus in *Speculo vero Ecclesiæ, l. 2. c. 6. art. 4. n. 3.* Tannerus *tom. 3. d.*

1. de fide, q. c. n. 79. Burghaber *Controvers. 4. n. 16.* citatis alios. Afferunt enim, quamvis Editio vulgata pro authenticā ab omnibus habenda sit, utpote quoad fieri potuit, pura & emendata, minime commens, quod sit contra Fidem Catholicam, & bonos mores; nihilominus eam necdum ita ab omnibus membris purgatam esse, quin adhuc emendari possit, aut aliquibus in locis, ubi iam olim euangelicas lectiones variabant, locus esse valeat dilectionis, & aliqualia lectio ei, qui in vulgata Editione politat, subinde præferat. Ratio esse potest: quia hoc ipsum videtur infinitus Praefatio Biblii vulgata Editionis præfixa, dum ait: *Quem quidem Editionem vulgatam* sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus qua ad hunc usque diem prodierunt, emendatione parviorumque esse minime dubitandum. Et infra: *In hoc tamen perulgata editione, sicut nouum consilio mutata, ita etiam alia, que manus videbantur, consilio immutata validam sunt.*

31. Nec oblatum Concilium Trid. loc. cit. Quia loquitur de partibus, ut pura Capitulis, atque integris Libris, quorum nonnullos Hæretici, contra quos præcipue agit Concilium, receruerunt; non autem de voculis, seu particulis. Idque ex eo amplius patet, quod primum post dictum Decretum Concilii Trident. Editio vulgata per Theologos a Sede Apostolica ad hoc destinatos hærit revisa, & in nouissima emendata. Dicitum autem D. Augustini procedit admissio fœmel in quipam Scriptura mendacio, quale neſt est admittere in Editione vulgata Librorum.

32. CONCL. IV. Lectio Sacre Scripturae in lingua vulgari sine Episcopi, an Inquisitoris licentia jule fit interdicta. Et hoc quidem prohibitus habetur in *Index Librorum Prohibitorum Regula 4.* Ratio hujus prohibitions ibidem afferit: quia experimento manifestum est, si Sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominem temeritatem detrimenti, quam utilitatis orri. Siquidem S. Scriptura, ob altitudinem Mysteriorum supernaturalium, de quibus tractat, ac plurimas locutiones Propheticas, & allegoricas &c. non tam intellectu faciliter & clara est, ut a quoquis, etiam erectorum indocto homine, vel micerula, statim posse recte intelligi, propter presumptuose pectitant Hæretici moderni. Sed de hoc plura *Quæſ. seq.*

33. Notat tamen Layman *lib. 2. tract. 1. c. 15. n. 8.* Quod hæc prohibitus non legendi

Scra Biblia vulgari idiomatica, in hice Regionibus nostris recepta non sit. Nam, ut inquit Nicolasus Scratinus, non puniuntur, sed laudantur, qui in Germania nostra, nulla difſerit petita facultate, Biblia vulgata Eccl. vel Diſtentbergi legunt. Verso autem Germanica Lutheri, & aliorum hæreticorum, proflus inverdicta est, utpote peſifera, ob multas admixtas deprivations, & fallas interpretationes.

Q U A S T I O N E IV.

De multiplici ſenſu, Obscuritate, atque Interpretatione Sacrae Scripturae.

S U M M A R I U M .

34. *Senſus S. Scriptura duplex, litteralis & myſticis.*
35. *Senſus litteralis alius proprius, alius improprius.*
36. *Senſus myſticus quis?*
37. *Et multiplex, ut*
Senſus Allegorius,
Anagogicus, & Tropologicus seu Moralis.
38. *Univerſus quartus ſenſus S. Scripturae.*
39. *Et in ſingulis excellebant ſinguli Ecclesiæ Doctores.*
40. *Quid ſenſus Accommodatus S. Scripturae?*
41. *S. Scriptura ſapientia ſeit obscura.*
42. *Ipmenes S. Scriptura hoc teſtatur.*
43. *Interpretatio canonica S. Scripturae pertinet ad Ecclesiæ.*
44. *Dividinaliter eam interpretari, quibus conueniat?*

34. CONCL. I. Generati, ſenſus facie Scripturae alius est litteralis, alius spiritualis seu myſticus. Ita communis. Et quidem *Senſus litteralis* eft, quem verba ipſa immediate significant: proit v. g. hoc nomen *Jerusalem* significat civitatem Palestinae, ac plurime Historia in S. Scriptura contentez litteraliter significant res olim gefas.

35. Porro *Senſus* ille litteralis S. Scripturae subdividetur in proprium, & in imprimum seu figuratum. *Proprius* eft, quem verba in propria locutione ultipartite immediate significant: proit fit, dux dicitur David eft Rex, *Jerusalem* capta, &c. *Senſus impropus*, ſenſus figurae eft, quem verba impriopre ſenſus figurae accepta significant: puta quem habent per quandam Metaphoram, Me-

tonymiam, Catachresin, aut aliam Figuram Rhetoricam: quales locutiones figuratae in S. Scriptura ſunt faris frequentes, ac praefertim in Prophets, moe & alibi. Si Christus Dominus noſter dicitur Leo, Petra, Lapis angularis, Agnus, Vitis, &c. per similitudinem quandam, ac metaphoram, non per proprietatem. Si etiam Deus, qui tamen eft purissimus Spiritus, dicitur habere manus, quatenus eft Omnipotens; videre oculis, quatenus eft Omnisens; habere pedes, quia eft ubique; itaſi, premitre, ac hupumodi, ob diverſos effectus fuos.

36. *Senſus myſticus, ſenſus spiritualis S. Scripturae*, eft ille, qui non significatur per verba immediate, ſed mediate ſolum, quatenus significatur per res illas, quas verba immediate significant. Si historia Agni Paſchalis, *Exod. 12. relata*, Interalter significat ritum Agni Paſchalis a Judeo in immortalitate spirituiter vero ſeu myſtiefigit Chritum pro ſalutem totius Mundi in arce politudine immolatissimum videre eft in aliis inumeris.

37. Ceterum Senſus spiritualis, ſeumyſticus S. Scriptura, rurſum dividetur in Allegoricum, Anagogicum, & Tropologicum seu Moralē, iuxta numerum videlicet trium Virtutum Theologiarum, quibus hi tres ſenſus myſticū S. Scriptura correspondunt. Siquidem *Senſus Allegorius* correfpondet Filii, & tunc habetur, quando verba S. Scripturae præter ſenſum litteralem, quem habent, ſignificant aliquid pertinens ad Fidem. *Senſus Anagogicus* correfpondet Spei; *Senſus Tropologicus seu Moralis*, correfpondet Charitati, & habetur, quando præter ſenſum litteralem verborum ſignificatur aliquid pertinens ad inſtructionem mortuorum, ſeum opera Charitatis exercenda.

38. Et conformiter dictis communiter a Doctribus dicuntur illi quatuor *Senſus S. Scripturae*, videlicet *Litteralis, Allegorius, Anagogicus, & Tropologicus seu Moralis*, de quibus extant ſequentes duo versicilli.

Littera geſta docet: quid credas, Allegoria: Moralis, quid agas: quo rendas, Anagogia: Et hi quatuor *Senſus* commode offenduntur in nomine *Jerusalem*: nam hac vox Litteraliter ſignificat urbem Palestinae, Allegorice Ecclesiæ Militantem, Anagogice Ecclesiæ Triumphantem, & Tropologicę ſeu Moraliter quamcumque Animam ſeit. Iudicem *Senſus* vel omnes vel faltem aliqui,

reperiuntur in Ceremoniis veteris Legis, Vasingibus Sanctuariorum, & aliis hujusmodi, quae prouide varie exponuntur a Sanctis Patribus, & Doctoribus Ecclesiasticis.

39. Notandum quoque est a Viris doctis, iuxta hos quatuor Sensus S. Scripturae quatuor dari praecipuos Doctores Ecclesie, videlicet S. Hieronymum, S. Ambrosium, S. Augustinum, S. Gregorium Papam, & singulis in singulis S. Scripturae sensibus principaliter excusuisse, Hieronymum in Litterali, Ambrosius in Allegorico, Augustinum in Anagogico, & Gregorius in Morali.

40. Tacetur hic sensus Accommodationis S. Scripturae, quo videlicet dicta de uno, polititudinem accommodantur alteri, ac deo dicuntur: si quidem illi proprie non est versus aliquis S. Scripturae sensus, sed potius traditio verborum S. Scripturae a suo sensu ad alium, ab Auctore Deo non intentionem. Nihilominus hic modis applicandi, seu accommodandi S. Scripturam, si cetera concurrant, malum non est, immo practicatur ab Ecclesia Catholica psalmum in Breviariorum, & Missal Romano, dum dicta de Abraham, Noe, & aliis Sanctis viteris Testamento, accommodantur ad diversos Santos novi Testamento. Idem sensus Accommodationis a SS. Patribus frequenter adhibetur in suis Libris, ac Homiliis, idemque in Concionibus frequenter ac utilissimum; nam verba S. Scripturae miram gravitatem & energiam preferuntur, ita ut ad persuadendum sint accommodati. Cavendum tamen, ne quis occasione verba S. Scripturae accommodentur, seu applicentur ad profana, fenerilia, fabulosa, & hujusmodi: id enim nefas est, atque etiam in Concilio Triad. sif. 4. graviter prohibutum.

41. CONCL. II. Sacra Scriptura sapientia obscura, neque est tam perspicua, aperta, & intellectu facilis cuivis, etiam indocto homini vel mulieribus, quia indiget vera & genina interpretatione. Ita omnes Catholicos Doctores contra Haereticos. Ratio est: quia S. Scriptura tractat de summis & altissimis Fidei mysteriis, rebusque supernaturalibus, nempe de SS. Trinitate, Incarnatione Filii Dei, Sacramentis, Predestinatione, & aliis hujusmodi captiis humanae, nisi Fides adjuvet, longe superercentibus. Infuper facies Scriptura continet plures locutiones allegoricas, & figuratas; immo non pauca, quae prima fronte videntur contraria; verba etiam ambigua, ac

phrases Hebraicas. Atqui talia non illico possunt patere hominibus idiocis & indoctis, multo minus quibusvis mulieribus: alioquin certe SS. Patres, arque Ecclesie Doctores, frustro tantum temporis confusissent in studio, & intelligentia S. Scripturae.

42. Confirmatur. Ipsam facia Scriptura testatur, quedam in ea repertis obscura, & intellectu difficulta, que prouide indigent vera interpretatione. Hinc quippe Christus, incipiens a Moyse, & omnibus Prophetis, interpretatabatur duobus Disciplinis, cunctis in Emmaus, Scripturis, que de ipso erant, Lue. 24. Similiter Christus Dominus post eum gloriosam Resurrectionem aperuit illis (id est, Discipulis suis) sensum, ut intelligentia Scripturae, Lue. 24. Atqui hoc non sufficit necesse, immo fructuare, post tot predicationes integrum triennio ex ore Christi iam auditus, si facia Scriptura efficit ex se propositus clarus, & cuilibet aperta, ut praesumptuose jactant Haereticos. Accedit, quod ipsam Spiritus sanctus per os D. Petri expressa testificetur, in S. Scriptura & prefatione in Epistolis D. Pauli, etiam quedam intellectu difficultia: sic enim habetur 1. Petrie, 3. In quibus (nempe Epistolis D. Pauli) sunt quedam difficultia intellexi, que indociles & inabiles depravantes, sicut & caseras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Hac ibi.

43. CONCL. III. Interpretatio canonica & infallibilis S. Scripturae, verique sensus illius, ad Ecclesiam pertinet. Ita omnes Catholicos habentur expresse in Concilio Triad. sif. 4. hinc verbis: Quoniam (sensum S. Scripturae) tenet, & tenet laetam Mator Ecclesiae, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum Sanctorum. Unde dicitur Matth. 18. Si Ecclesiam non audiret, sit istius sensus & publicanus.

44. CONCL. IV. Interpretari S. Scripturam etiam doctrinaliter, non cuilibet convenienter, sed Viris duntaxat doctis & idoneis, ac praefertim illis, quibus id ex officio incumbit, ut puta Ecclesie Doctores, Episcopis, & hujusmodi. Ita communis. Ratio est: quia aliquis auctoritate manifestum periculum erandi in interpretatione S. Scripturae, si hanc indocti paucis & prelum peccato attarentur. Accedit, quod Deus in Ecclesia sua voluerit observari hierarchiam, & subordinationem subdiorum erga Superiorum, atque esse ordinem inter Doctores & discipulos, inter Pastores & oves, ut alii doceant, alii dicant, alii Scripturam interpretentur, alii alia officia exercant. Unde

Ephes.

Ephes. 4. dicitur: Et ipse dedit quosdam quidam Apostoles, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad coniunctionem Sanctorum. Et 1. Corin. 12. Numquid omnes interpretantur? Quasi diceret, non; sed illi solum, quibus id ex officio incumbit, quiq; a Deo ad hoc electi sunt.

QUESTIO V.

De Traditionibus.

SUMMARIUM.

- 45 Traditio, quid?
- 46 Est triplex, nempe Traditione Divina, Apostolica, Et Ecclesiastica.
- 47 Traditiones Divine sunt admittentes.
- 48 Ista sunt etiam infallibiliter ac Verbum Dei scriptum.
- 49 Regula dignoscendi Traditiones Divinas.

50 Traditionis nomine intelligitur in proposito doctrina quedam ad Religionem spectans, que tam expresse in sacra Scriptura non habentur, neque ex illa clare deducuntur; five deni hujusmodi doctrinae in libris SS. Patrum scripta reperiuntur, five non.

51 Dividitur autem Traditione in Divinam, Apostolicam, & Ecclesiasticam. Traditione Divina (qua & Verbum Dei non scriptum appellatur) ea est, quam Apostoli immediate a Spiritu sancto dictata, vel ex ore Christi accepterunt, quecumque ab Apostolis promulgata, & continua successione in Ecclesia Catholica conservata, & quasi de manu in manu ad nostram usque tempora tradita sunt: qualis traditio potissimum habetur circa matrem & formam Sacramentorum, & alia hujusmodi in Ecclesia Catholica perpetuo custodia, que tam in S. Scriptura expresse non habentur. Traditione Apostolica solet non nunquam confundi cum Divina, to quod hec ab Apostolis promulgata fuerit: proprio autem Traditione Apostolica vocatur ea, que ab Apostolis instituta est cum assistenti Spiritus sancti, nec tam in sacra Scriptura reperiuntur expresse; ut est jejunium Ecclesiasticum, certus temporibus ab Apostolis institutum. Traditione tandem Ecclesiastica dicitur, consuetudo qualitatem antiqua ab Episcopis, vel populo fidelium in Ecclesia introducta. In presenti sermo est praecipue de Traditionibus Divinis, seu Verbo Dei non scripto.

QUESTIO IV.

Quoniam sit totius Fidei Resolutio.

SUMMARIUM.

- 50 Resolvere Fidem, quid?
- 51 Resolutio Fidei a priori, sit in primam veritatem Dei nobis revelantem.
- 52 Ad resolutur ultimata in Doctrinam?
- 53 Inflatio de circulo proponitur:
- 54 Et solutum.
- 55 Motiva credibilitatis Fidei, quae?

56 Fi-

56 Fides non reficitur in motiva humana.
57 Alius Fidei non est merus aliis intellec-
tus.

Sed ad ipsam requiritur pia affectio vo-
luntatis.

58 Propositio damnata refertur, ac refuta-
tur.

59 Aliis due propositiones damnata quoad pro-
positum.

50. A Dvertendum, quod Resolutio Fi-
dei aliud non sit, quam ordinis
retrogradatio, quibus ad actum Fidei perve-
nimus, relegendo investigare principium seu
motivum primum, cui totius Fidei certitudo
innititur. Quando enim interroganti reddi-
tur ultima ratio nos moventis ad actum Fidei,
Exad quem nulla alia nos movit, tunc Fides
nostra ultimo resolvi dictur, & proinde ibi-
dem standum est, ne detur procepsus in infinitum. Hoc pronotato fit.

51. CONCL. I. Loquendo de Resolutione
Fidei in objectum suum formale, sic Fi-
des Divina a priori & ultimate resolvitur
in primam veritatem, seu veritatem Dei
nobis revelantem. Ita Doctor noster 3. dist. 33.
estque communis Theologorum. Ratio est:
quia objectum formale, & motivum Fidei
supernaturale, est prima & infallibilis ve-
ritas Dei, seu veritas ipsius in revelando,
ut dictum superius (b) & consequenter in
eam Fides Divina a priori ultime resol-
vitur. Unde si quares, cur credam Mysterium
SS. Trinitatis? Resp. Quia Deus hoc
revelavit. Si rursum quares, cur credam Deo
revelantem? Resp. Quia Deus est prima Ve-
ritas, ut ne fallere potest, nec fali. Et
hic datur iustus in afigandina ratione Fidei
supernaturalis, & a priori.

52. Si dicas: Deus est prima veritas in re-
velando ratione Deitatem & ergo Fides ultime
resolvitur in Deitatem, utpote ratione
cujus competit Deo infallibilis vera-
tias. Resp. negando consequentiam: et si
enim veritas resolvatur in Deitatem tan-
quam in rationem essendi, non tamen resol-
vitur in eam tanquam in rationem forma-
lem erendendi: hac enim potius sit in ip-
sa veritate, quia Fides non attendit, unde
ista veritas Deo competat. Herinex
dist. 2. de Fide, p. 3. n. 11. Vel dic cum
alii, distinguendo consequens: ergo Fides
ultime resolvitur in Deitatem materialiter,
five in sensu reali, conceditur; formaliter,
seu tanquam in rationem formalem
erendendi, negatur consequentia.

53. Neque dicas, prius datam responsio-
nem non sufficere, cum ulterius queri pos-
sit, cum credam, hoc Mysterium SS. Trini-
tatis Deum, revelasse? Neque respondere
juvat (inquires) quia in sancto Evangelio sic
scriptum habetur: nam urgetur queren-
do, cum potius credam Evangelio S. Mat-
thaei &c. quam Evangelio Nicodemi, vel
Nazarenorum, vel huiusmodi: Quod si cum
S. Augustino L. contra Epistolam Manichaei,
c. 5. dicam, Evangelio S. Matthaei credo;
quia me Catholice Ecclesia illud ample-
ctens, atque a Deo revelatum esse attestans,
& veluti Fidei Divina credendum pro-
ponentis, commovet authoritas, non sic
Evangelio Nicodemi, vel Nazarenorum,
aut aliis ejusmodi scripturis, cum non sit
ab Ecclesia admittantur; Rursum urgebis,
querendo, cur credam Ecclesie? Et si hu-
ijs in infallibilem authoritatem ex S. Evangelio
probare quis conetur, replicabis, hic
committi circulum vitiosum, probando S.
Scripturam per autoritatem Ecclesie, &
huius authoritatem vicissim probando per
S. Scripturam.

54. Ad hanc instantiam, que in quacumque
sententia urgeat, Respondetur negando
assumptionem, vel potius suppositum totius dis-
cursus: nam dum queratur, cur credam,
Deum hoc revelasse, non amplius peccit
ratio a priori, seu causa formalis & motivia
erendendi Mysterium a Deo revelatum: sed
peccit ratio a posteriori, seu quoad nos, ipsius
revelations facta. Porro huc duo, ut
pare ex termini, sunt valde diversa; &
primum quidem factum ad Motivum formale
Fidei, posterior vero ad Motivum credibili-
tatis Fidei. Quod ut melius intelligatur, fit
55. CONCL. II. Motivum credibilitatis Fi-
dei dicuntur ea, propter quae moraliter potest
evidens, quod Mysterium nostrae
Fidei sit a Deo revelata, & consequenter propter
infallibiliter eius veritatem credibilitas; juxta
quod Psalm. 92. dicitur: Te timor tua credi-
bilitas facta sunt nimis. Porro huiusmodi
Motivum Doctor noster Subtilis q. 2. Proleg.,
§. Contra omnes istos, & seq. ad octo capita
apte redit, que sunt: Prænuntiatione Pro-
phetica, Scripturarum concordia, Authoritas scribantium, Diligentia recipien-
tium, Rationalitas contentorum, Irrationalitas singularium errorum, Ecclesiæ
stabilitas, & Miraculorum claritas. Et propter
huiusmodi Motivis credibilitatis, Mys-
teria Fidei sunt evidenter credibilia, hoc
est, evidenter digna, quod creduntur esse

a Deo

a Deo revelata, prout tradit Ecclesia Ca-
tholica.

56. Nec dices: Omnia ita Motiva sunt
humana, nobisque innotescunt mera fide hu-
mana, ut puta per libros narrationem Se-
niorum, prædicationem Parochorum, vel
dictamen rationis naturalis: atqui Fides Di-
vina resolvitur in talia motiva; ergo sequi-
tur, eam resolvit in mera motiva humana,
quod est absurdum. Resp. enim, quidquid
sit de majori, negando minorem: quia ipsa
Fides Divina non resolvitur in talia Motiva,
tanquam rationem formalem & ultimam
credendi, sed judicium duntaxat crediti-
bilis objecti Fidei. Nam quia Deus regu-
lariter non loquitur immediate nobis sin-
gulis; hinc afferunt Fidei supernaturales or-
dinates non sit, nisi prævia fide humana,
qua quis prius credit suo Predicatori, vel
Ecclesie (quam per supra dictas Notas, ve-
ram esse Ecclesiam Christi agnoscat) propo-
nenti Mysteria Fidei, atque testificanti, ea
esse a Deo revelata, juxta illud Rom. 10. Fi-
des ex audi. Hoc autem semel suscipito,
intellexit fidelis ac persuasus, talia esse a
Deo revelata, totum se convertit in ipsius
Dei veritatem, ac propter istam unice
per acutum Fidei supernaturalis afferunt Mys-
teria vera Fidei.

57. Hoc ipsum amplius declaratur ex eo:
quia actus Fidei supernaturalis non est merus
actus intellectus, sed ad eum etiam prever-
quiruntur actus voluntatis, imperantis affer-
sum Fidei propter infallibilem veritatem
Dei revelantem. Siquidem actus Fidei The-
ologica sunt liberi (aliquoquin enim memori-
tior non est) ac proinde non præcisè confi-
stunt in actibus intellectus, quæcunque poten-
tia naturalis: sed induper ad eos requiri-
tur pia affectio supernaturalis voluntatis, que
isthac, propositis sibi Mysteriis divinitus
revelatis, ipsiusque Motivis credibilitatis
Fidei, libere cooperando Divina gracie
excitanti, & adjuvanti, propter infallibilem
veritatem Dei revelantem firmissime.

58. Quantum ad præzentem de Fide ma-
teriam, sunt insuper cavenda aliae due Pro-
positiones, idem ab Innocente XI. da-
minate. Earum prior, ordine 20. si bonit:
Hoc post quod prudenter repudiare afferum,
quem habebat supernaturalem. Altera vero,
ordini 21. ita docuit: Afferunt Fidei super-
naturalis, & utilis ad salutem, sunt cum no-
stris solim probabilis revelationis; immo cum for-
mitate, qua quis formidet, ne non sit locutus
Deus. Ambae Propositiones, sunt jacentes,
damnatae sunt, ac proinde vitandae.